

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**ANALIZA RAZKRIVANJ KREDITNIH TVEGANJ V LETNIH
POROČILIH SLOVENSКИH PODJETIJ**

Ljubljana, april 2016

ANDREJA GREGORIČ

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Andreja Gregorič, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Analiza razkrivanj kreditnih tveganj v letnih poročilih slovenskih podjetij, pripravljena v sodelovanju s svetovalcem prof. dr. Markom Hočevarjem.

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 TVEGANJE	2
1.1 Opredelitev in vrste tveganj.....	2
1.2 Finančna tveganja	3
1.2.1 Likvidnostno tveganje.....	4
1.2.2 Obrestno tveganje	5
1.2.3 Valutno tveganje	5
1.2.4 Tveganje spremembe cen surovin.....	6
1.2.5 Tveganje neizpolnitve obveznosti nasprotne stranke in kreditno tveganje.....	6
1.3 Obvladovanje finančnih tveganj	8
1.3.1 Politika obvladovanja finančnih tveganj.....	9
1.3.2 Finančni instrumenti	11
1.3.3 Obvladovanje kreditnega tveganja.....	12
2 LETNA POROČILA IN POROČANJE O TVEGANJIH	16
2.1 Sestava letnega poročila	16
2.1.1 Računovodsko poročilo	17
2.1.2 Poslovno poročilo	19
2.2 Razkritja tveganj v letnih poročilih	20
2.2.1 Opisna in vrednostna razkritja	21
2.2.2 Obvezna razkritja	22
2.2.3 Prostovoljna razkritja	23
3 PRAVNA PODLAGA IN STANDARDI ZUNANJEGA POROČANJA O TVEGANJIH	24
3.1 Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1).....	25
3.2 Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP).....	26
3.3 Slovenski računovodski standardi (SRS)	27
3.4 Mednarodni standardi računovodskega poročanja (MSRP).....	29
4 ANALIZA POROČANJA O KREDITNEM TVEGANJU V IZBRANIH LETNIH POROČILIH SLOVENSКИH PODJETIJ	32
4.1 Predstavitev metode in izbora podjetij	32
4.2 Predstavitev rezultatov	34
4.3 Ugotovitve analize	41

SKLEP..... 43

LITERATURA IN VIRI..... 45

PRILOGA

KAZALO TABEL

Tabela 1: Metodologija ocenjevanja33

Tabela 2: Rezultat ocenjevanja razkritij o kreditnem tveganju v letnih poročilih za leto 2014...34

UVOD

Podjetja se pri svojem poslovanju srečujejo z vrsto različnih tveganj in med njimi je gotovo vsem zelo dobro poznano kreditno tveganje, kot najstarejša in tudi najpogostejša oblika tveganja. Kreditno tveganje ali širše, tveganje neizpolnitve obveznosti nasprotne stranke, je tveganje, da naš poslovni partner ne bo izpolnil dogovorjenih obveznosti. Predstavlja eno izmed najpomembnejših finančnih tveganj, ki lahko ogrozi tudi sam obstoj podjetja, izpostavljeno pa mu je praktično vsako podjetje, ne glede na dejavnost, ki jo opravlja. Zato je zelo pomembno, da podjetja tovrstno tveganje pravočasno prepoznavajo in uspešno obvladujejo.

V zadnjih letih smo tudi priča velikemu številu stečajev in povečani plačilni nedisciplini, ki podjetja sili k še intenzivnejšemu obravnavanju in obvladovanju finančnih tveganj. Poleg uspešnega obvladovanja tveganj pa je pomembno tudi primerno zunanje poročanje, saj so informacije o tveganjih in njihovem obvladovanju zanimive za različne interesne skupine, tako za lastnike in potencialne vlagatelje, kot tudi kupce, dobavitelje, zaposlene, banke ter druge, in letno poročilo je najbolj uveljavljeno komunikacijsko sredstvo, preko katerega podjetja ciljnim javnostim sporočajo informacije o svojem poslovanju. Razkritja o tveganjih in njihovem obvladovanju zasedajo pomembno mesto v letnem poročilu, poleg tega se v zadnjih letih povečujejo tudi zakonske zahteve po podrobnejšem in bolj transparentnem poročanju o tveganjih, pri tem pa tako zakoni kot računovodski standardi najbolj podrobno opredeljujejo poročanje o finančnih tveganjih, katerim je podjetje pri svojem poslovanju izpostavljeno.

Namen diplomskega dela je analizirati kakovost poročanja o kreditnem tveganju v izbranih letnih poročilih slovenskih nefinančnih podjetij. Kljub temu, da se podjetja srečujejo in poročajo o različnih finančnih in drugih tveganjih, je analiza osredotočena zgolj na poročanje o kreditnih tveganjih. Za takšen pristop sem se odločila, ker kreditno tveganje predstavlja eno od najpomembnejših in tudi zelo perečih tveganj, ki si zasluži podrobno in poglobljeno obravnavo. Takšno analizo bi bilo seveda možno razširiti na vsa tveganja, vendar bi to preseglo okvir diplomskega dela. Analiza poročanja naj bi predstavljala prispevek k boljšemu razumevanju obravnavanja in poročanja o kreditnih tveganjih v podjetjih ter omogočila kompleksno primerjavo in vrednotenje poročanja o kreditnih tveganjih med letnimi poročili različnih podjetij. Za analizo poročanja v letnih poročilih sem izbrala nefinančna podjetja, ki opravljajo različne dejavnosti in so bila v preteklosti že nagrajena za najboljša letna poročila, poleg tega že leta računovodijo v skladu z mednarodnimi računovodskimi standardi. Od teh podjetij zato pričakujem visoko kakovost poročanja, s tem bi lahko tudi postavila merila dobrega poročanja o kreditnih tveganjih. Analiza naj bi bila v pomoč tako pripravljavcem kot uporabnikom letnih poročil, omogočila naj bi boljše, celovitejše in lažje razumevanje vsebine ter tudi kakovostnejše ocenjevanje poročanja o kreditnem tveganju.

Cilj diplomskega dela je v prvem delu teoretična opredelitev in predstavitev problematike, to je opredelitev kreditnega tveganja, predstavitev politike obvladovanja kreditnih tveganj, predstavitev letnega poročila z vidika razkritij o tveganjih ter predstavitev pravne podlage in

standardov zunanjega poročanja o tveganjih, kar bo predstavljajo izhodišče za analitični del diplomskega dela. Cilj analitičnega dela je analizirati kakovost poročanja v letnih poročilih o kreditnem tveganju, in sicer z analizo posameznih vsebin ter obsega, kakovosti in oblike poročanja. Takšna analiza poročanja bo tako dala celovito oceno poročanja o kreditnem tveganju za posamezno podjetje, kot tudi omogočila primerjavo med analiziranimi podjetji.

Diplomsko delo bo sestavljeno iz štirih sklopov, posamezna poglavja bodo vsebinsko razdeljena še v dodatna podpoglavja. V prvem delu bom opredelila pojem tveganja, predstavila osnovna finančna tveganja, podrobneje opredelila kreditno tveganje ter v nadaljevanju predstavila politiko obvladovanja finančnih tveganj ter politiko in načine obvladovanja kreditnega tveganja. Drugo poglavje bo namenjeno predstavitvi letnega poročila, razkritjem ter poročanju o tveganjih v letnih poročilih. Z vidika razkritij v letnih poročilih bom prikazala njegovo sestavo, predstavila obvezna in prostovoljna razkritja, pomen razkritij ter smernice in priporočila za poročanje o tveganjih. V tretjem delu bom predstavila institucionalni okvir zunanjega poročanja o tveganjih, z vidika razkritij tveganj v letnih poročilih bom predstavila zakone in standarde, ki podjetjem narekujejo obseg in vsebino poročanja. Obseg razkritij tveganj določajo predvsem računovodski standardi, ki se pogosto spreminjajo in dopolnjujejo, zato bom v tem delu predstavila tudi aktualne spremembe na področju mednarodnih in slovenskih standardov. V četrtem, empiričnem delu, pa bom analizirala poročanje o kreditnem tveganju v izbranih slovenskih nefinančnih podjetjih. V tem poglavju bom najprej predstavila metodologijo ocenjevanja poročanja o kreditnem tveganju v letnih poročilih ter v nadaljevanju predstavila rezultate ocenjevanja s komentarjem za posamezne kriterije ter skupne ugotovitve analize.

Pri pisanju diplomskega dela bom uporabila različne metode dela. V prvem, teoretičnem delu, bom uporabila deskriptiven pristop in v okviru tega metodo deskripcije, klasifikacije in kompilacije. V drugem, empiričnem delu, bom uporabila analitičen pristop, in sicer metodo analize in sinteze ter za podrobnejšo predstavitev metodo deskripcije. Za analizo in oceno poročanja o kreditnem tveganju v izbranih letnih poročilih bom uporabila kvantitativno tehniko ocenjevalne lestvice. Informacije in podatke za diplomsko nalogo bom pridobila s pomočjo spleta in ostalih baz podatkov, in sicer bom uporabila tako domačo kot tujo literaturo, aktualne zakone in standarde, različne publikacije in strokovne članke, v pomoč mi bodo tudi večletne delovne izkušnje na področju upravljanja s terjatvami v manjšem podjetju.

1 TVEGANJE

1.1 Opredelitev in vrste tveganj

Tveganje je opredeljeno kot verjetnost ali možnost, da pride zaradi internih ali eksternih vplivov do nepredvidenih oziroma negativnih posledic ali določene škode. Tveganje je v bistvu verjetnost, da prihodnost ne bo takšna, kot smo jo predvidevali. Če neugoden oziroma nezaželen izid lahko v naprej predvidimo, ga lahko s preventivnim dejanjem tudi pravočasno preprečimo (finančni slovar). Tveganje lahko opredelimo tudi kot možnost, da podjetje, zaradi pomanjkljivih

ali nekvalitetnih informacij ter negotovosti glede prihodnjih dogodkov, ne doseže načrtovanih ciljev (Berk, Peterlin & Ribarič, 2005, str. 27).

Tveganje je torej opredeljeno kot možnost izgube, ki jo lahko povzroči eden ali niz dogodkov, ki lahko negativno vplivajo na doseganje ciljev podjetja. Upravljanje s tveganji zajema ne samo željo po izogibanju nečemu negativnemu in varovanju obstoječih sredstev, temveč tudi izboljšanje prihodnjih ciljev rasti ter potrebo po doseganju nečesa pozitivnega (Deloitte, 2013, str. 5).

Podjetja se pri svojem poslovanju soočajo z vrsto različnih tveganj. V literaturi lahko zasledimo različne razvrstitve in klasifikacije tveganj. Splošna in pogosto uporabljena klasifikacija tveganja deli glede na možne posledice njihovega delovanja in sicer na čista tveganja (to so tveganja, pri katerih lahko pride do izgube, ne pa do koristi), ter špekulativna tveganja (tveganja, pri katerih lahko pride tako do izgube kot tudi do koristi).

Ameriški okvir celovitega obvladovanja tveganj, tako imenovan COSO, tveganja razvršča na (COSO, 2004, str. 5): strateška tveganja, operativna tveganja, tveganja pri poročanju, tveganja skladnosti z zakonodajo.

Angleški standard ravnanja s tveganji loči tveganja, spodbujena z notranjimi ali zunanjimi dejavniki, ter navaja naslednja tveganja (Fink, 2009, str. 10): finančna tveganja, strateška tveganja, slučajna tveganja in tveganja delovanja.

Vsaka poslovna odločitev podjetja ima svoj finančni učinek in ker so odločitve tvegane, lahko rečemo, da se v bistvu vsa tveganja posredno odražajo v finančnem tveganju (Berk, Peterlin & Ribarič, 2005, str. 198). Poznavanje poslovnih tveganj in natančno opredeljevanje finančnih tveganj, katerim je izpostavljeno podjetje pri svojem poslovanju, sta bistvena pogoja za finančno odločanje o obvladovanju finančnih tveganj ter temelj politike, strategije in taktike tega obvladovanja. Proučevanje posameznih vrst finančnih tveganj in vrst izpostavljenosti finančnim tveganjem je osnova za sprejemanje nadaljnjih ukrepov za njihovo obvladovanje (Peterlin, 2005, str. 18).

1.2 Finančna tveganja

V nadaljevanju predstavljam osnovna finančna tveganja, del katerih je tudi kreditno tveganje. Kljub temu, da tveganja lahko opredelimo kot priložnosti, ki omogočajo ugodne izide, pa podjetja tveganja večinoma še vedno sprejemajo kot nevarnost oziroma grožnjo (Berk, Peterlin & Ribarič, 2005, str. 27) in finančna tveganja so za podjetja zelo pomembna s finančnega vidika, saj direktno vplivajo na finančno sposobnost podjetja, od katere pa je ne nazadnje odvisen sam obstoj podjetja (Peterlin, 2001).

Finančni slovar podobno kot tveganje, finančno tveganje opredeljuje kot verjetnost oziroma možnost, da pride, zaradi določenih okoliščin in vplivov pri poslovanju ali investiranju, do finančne izgube. Finančno tveganje je tveganje, ki ustvarja nepredviden izid in onemogoča izpolnjevanje načrtovanih finančnih ciljev podjetja (finančni slovar). Peterlin (2001) navaja kot najprimernejšo opredelitev finančnega tveganja, ki jo povzema po Brigham in Gaspenskemu, kot tveganje, ki izvira iz finančnih transakcij.

Finančna tveganja razvrščamo v dve osnovni skupini:

- sistematična tveganja – to so tveganja, povezana s splošnim dogajanjem v gospodarstvu, v političnem okolju oziroma na trgu denarja in kapitala (dejavniki so npr. spremembe obrestnih mer, inflacija, gospodarska rast, zakonodaja, politika). Takšnim tveganjem so podvržena vsa podjetja, tveganjem se z razpršitvijo ne morejo izogniti (Brigham & Daves, 2004, str. 49);
- nesistematično tveganje pa je odvisno od ekonomskega subjekta samega – to so tveganja povezana z individualnimi značilnostmi posameznega podjetja, tako finančnimi kot poslovnimi. Nesistematično tveganje določajo dejavniki, ki so značilni za posamezno podjetje ali panogo, kot so na primer sposobnost vodstva, tveganje nabavnih ali prodajnih trgov, možnost stavk, diverzificiranost proizvodnje, itd. Z razpršitvijo portfelja naložb se investitor nesistematičnemu tveganju lahko izogne.

V literaturi lahko zasledimo različne klasifikacije finančnih tveganj. Peterlin (2001) in Horvat (2000, str. 138–147) kot glavna finančna tveganja, ki lahko bistveno vplivajo na poslovni uspeh podjetja, njegovo plačilno sposobnost in ne nazadnje na njegov obstoj, navajata naslednja tveganja: likvidnostno tveganje, obrestno tveganje, valutno tveganje, tveganje spremembe cen surovin in kreditno tveganje.

1.2.1 Likvidnostno tveganje

Likvidnostno tveganje je nevarnost (tveganje), da pride v podjetju do neskladja med dospelostjo sredstev in obveznostmi do virov sredstev, kar lahko privede do likvidnostnih problemov (premalo denarnih sredstev za plačilo zapadlih obveznosti) ali celo do stečaja podjetja. Likvidnost je pogoj za plačilno sposobnost. Govorimo o sposobnosti podjetja, da je zmožno nedenarna sredstva pravočasno spremeniti v likvidna sredstva (Peterlin, 2005, str. 35). Plačilno sposobnost podjetja lahko obravnavamo s kratkoročnega ali dolgoročnega vidika. Kratkoročna plačilna sposobnost je sposobnost podjetja, da v kratkem roku razpolaga z ustreznimi likvidnimi sredstvi, da pravočasno izvede vsa potrebna plačila, kar lahko uresničuje z usklajenimi blagovnimi in finančnimi tokovi v podjetju. Dolgoročna plačilna sposobnost je pglavitna za poslovanje in obstoj podjetja. Osnovni pogoj za doseganje dolgoročne plačilne sposobnosti je donosno poslovanje, vendar ob primerni politiki poslovanja, ki poleg povečanja trajnih virov poslovnih sredstev, zagotavlja tudi ustrezna likvidna sredstva na dolgi rok oziroma z vzpostavljanjem in ohranitvijo dolgoročnega finančnega ravnotežja.

Trdimo lahko, da je likvidnostno tveganje osnovno finančno tveganje, saj vsa druga finančna tveganja neposredno ali vsaj posredno vplivajo na likvidnost in s tem na plačilno sposobnost podjetja. Od vseh tveganj v poslovanju je odvisno, ali bomo sposobni sredstva preoblikovati v likvidno obliko in poravnati obveznosti, kar je osnovni pogoj za tekoče in nemoteno poslovanje (Peterlin, 2005, str. 36).

1.2.2 Obrestno tveganje

Obrestno tveganje je tveganje, da pride do neugodne spremembe obrestne mere. Kadar se podjetje zadolži po nespremenljivi obrestni meri, zanj obstaja tveganje, da se bo obrestna mera na trgu znižala, kar pa lahko vpliva na konkurenčni položaj podjetja (konkurenčna podjetja se zadolžijo po nižji obrestni meri) in s tem tudi na načrtovane denarne tokove. Če pa se podjetje zadolži po spremenljivi obrestni meri, zanj obstaja tveganje, da se bodo obrestne mere zvišale, kar pa lahko zmanjša uspešnost naložb. Obrestno tveganje lahko s spremembo vrednosti sredstev ali dolgov neugodno spremeni tudi vrednost samega podjetja (Berk, Peterlin & Ribarič, 2005, str. 204–206; Peterlin, 2005, str. 30).

Poleg neugodnega vpliva dviga obrestnih mer za podjetja, ki se zadolžujejo, pa na drugi strani padec obrestne mere pomeni neugoden vpliv za podjetja, ki želijo na trgu posredovati presežek finančnih sredstev. Spremembe obrestne mere vplivajo na vsa podjetja, saj je cena denarja odvisna od stopnje obrestnih mer na trgu. Če se podjetje financira zgolj z lastniškim kapitalom, sicer ni izpostavljeno neposrednemu tveganju spremembe obrestnih mer, vendar pa ima v tem primeru drago finančno sestavo. Zato ima večina podjetij v svoji finančni sestavi tudi določen delež dolgov, ki zagotavlja optimalno financiranje, upošteva varnost in donosnost (Peterlin, 2005, str. 31).

1.2.3 Valutno tveganje

Podjetje je izpostavljeno valutnemu tveganju, če je del njegovega poslovanja neposredno ali posredno povezan s tujimi plačilnimi sredstvi. Znižanje tečaja tuje valute ob plačilu izvozniku predstavlja nižjo donosnost, nasprotno pa je uvoznik izpostavljen tveganju, zvišanja tečaja tuje valute ob plačilu, kar znižuje donosnost uvoznega posla. O valutnem tveganju govorimo tudi pri kreditnih poslih, ki so odvisni oziroma vezani na višino tečaja tuje valute. Kadar se podjetje zadolži v tuji valuti, tvega zvišanje, oziroma če podjetje vложи sredstva v tujo valuto, tvega znižanje njene vrednosti.

Izpostavljenost valutnemu tveganju je lahko (Horvat, 2000, str. 140; Peterlin, 2001):

- transakcijska (tveganje tečajnih razlik pri tekočih transakcijah normiranih v tuji valuti);
- translacijska oziroma konverzijska (potencialna bilančna sprememba zaradi spremembe tečaja oziroma tveganje nastanka bilančnih sprememb zaradi različnega vrednotenja obveznosti in terjatev, normiranih v tujih valutah);

- ekonomska (tveganje nenačrtovanih sprememb v predvideni neto sedajni vrednosti prihodnjih denarnih tokov, kot rezultat spremembe deviznega tečaja v tuji valuti, v kateri so normirani načrtovani denarni tokovi, kar pa direktno vpliva na tržno vrednost podjetja).

1.2.4 Tveganje spremembe cen surovin

Tveganje spremembe cene surovine je tveganje negativnega gibanja (spremembe) cene neke surovine, ki jo podjetje prodaja ali kupuje. Na primer storitveno podjetje za opravljanje svoje dejavnosti uporablja določen energent, dvig cene energenta tako posledično vpliva na stroške poslovanja. To lahko prav tako opazimo pri spremembah cen industrijskih izdelkov, kjer so prodajne cene odvisne od cen surovin, kar pa posledično vpliva na prihodke in dobiček. Do spremembe cen surovin najpogosteje prihaja zaradi neskladja med ponudbo in povpraševanjem, kot posledica poslovnih ciklov (cena železa), nepričakovanih vremenskih vplivov (cena kmetijskih proizvodov) ali političnih preobratov (cena nafte).

1.2.5 Tveganje neizpolnitve obveznosti nasprotne stranke in kreditno tveganje

Tveganje neizpolnitve obveznosti nasprotne stranke je nevarnost, da s strani poslovnega partnerja ne bo bodo izpolnjene dogovorjene obveznosti. Je med najpomembnejšimi tveganji, saj se mu ne more izogniti praktično nobeno podjetje. Med nasprotne stranke poleg kupcev prištevamo tudi preostale poslovne partnerje, banke, državo in zaposlene. Tveganje neizpolnitve obveznosti nasprotne stranke obsega tri osnovne vrste tveganja (Berk, Peterlin & Ribarič, 2005, str. 208): kreditno tveganje, tveganje finančne nediscipline in tveganje neizpolnitve nedenarnih obveznosti.

Kreditno tveganje je najstarejša in tudi najpogostejša oblika tveganja, kateremu je izpostavljeno praktično vsako podjetje. Največkrat uporabljena definicija kreditnega tveganja opredeljuje kreditno tveganje kot verjetnost, da bo imel kreditodajalec izgubo, zaradi neplačila oziroma neizpolnitve obveznosti dolžnika. Neizpolnitev obveznosti je lahko posledica nepripravljenosti ali nesposobnosti pogodbenega partnerja (zaradi kratkoročne nelikvidnosti ali dolgoročne oziroma trajne insolventnosti), da v dogovorjenem roku poravna obveznosti do kreditodajalca (finančni slovar). Ali kot pravita Dimovski in Gregorič (2000, str. 74) je to tveganje, da dolžnik zaradi plačilne nesposobnosti ne bo v celoti ali le delno poravnal svojih obveznosti v dogovorjenem roku.

Kreditno tveganje lahko poimenujemo tudi kot tveganje plačilne nesposobnosti nasprotne stranke. Pri tem moramo ločevati plačilno nesposobnost, kadar podjetje ni zmožno poravnati svojih obveznosti, od tveganja, kadar se podjetje samovoljno odloči, da ne bo poravnalo svojih obveznosti, tu govorimo o plačilni nedisciplini. Dolžnik je morda plačilno sposoben, vendar se zaradi kakršnih koli razlogov odloči, da dolga ne bo v celoti ali delno poravnal.

Tretje tveganje pa predstavlja poravnavo obveznosti, ki ne pomenijo poravnavo v denarju, gre namreč za obveznosti v obliki dobave blaga, opravljanje določenih storitev ali izpolnitev drugih dogovorjenih obveznosti.

Glede na dejavnike tveganja, katerim je izpostavljeno podjetje v mednarodnem poslovanju, literatura navaja komercialna in nekomercialna tveganja.

Nekomercialna tveganja lahko opredelimo tudi kot politična tveganja. V vedno bolj zapletenih razmerah svetovne trgovine postajajo vse pomembnejša. Med njih namreč prištevamo predvsem politična in plačilna tveganja ter katastrofalne elementarne nesreče.

Povzeto po Slovenski izvozni družbi, d. d., Ljubljana, oziroma SID – Slovenski izvozni in razvojni banki (v nadaljevanju SID), mednje uvrščamo:

- neizpolnitev obveznosti javnega dolžnika;
- politične dogodke, kot so vojne in druga izredna stanja;
- odrejen odlog plačil;
- omejitve prometa z deviznimi sredstvi;
- omejitve oziroma ustavitve uvoza;
- prekinitev pogodbe s strani javnega naročnika;
- razlastitev ali uničenje dokumentov s strani države;
- uničujoče elementarne nesreče.

Skupna značilnost nekomercialnih tveganj je dejstvo, da poslovni subjekt nanje nima nobenega vpliva in so povsem neodvisna od njegove volje in ukrepov, poleg tega so težko predvidljiva. Zaradi tega ter zaradi njihove zapletenosti in celovitosti je za zavarovanje pred nekomercialnimi tveganji večina držav v ta namen ustanovila posebne vladne institucije in ustanove.

Komercialna tveganja so večinoma notranja tveganja in so posledica poslovnih odločitev, navad in moralnih načel poslovnega subjekta. Opredelimo jih lahko kot tveganja, ki nastanejo zaradi nesposobnosti dolžnika, da poravna svoje obveznosti oziroma ko dolga zaradi položaja dolžnika ne moremo delno ali v celoti iztirjati, ali pa bo prišlo do zamude v plačilu. Ta tveganja so prisotna stalno, ne glede s kom poslujemo.

Povzeto po SID, mednje uvrščamo:

- odločbo o začetku stečajnega postopka;
- zaključeno sodno poravnavo;
- neuspešno prisilno izvršbo;
- izdano pravnomočno odločbo sodišča o uvedbi sodne poravnave po preteku šestih mesecev od zadnjega delnega plačila po vložitvi obvestila o zamudi oziroma po preteku 6 mesecev od obvestila zavarovanca podjetju o neizpolnitvi zapadlih obveznosti.

Vsaka neizpolnitev obveznosti dolžnika oslabi sredstva oziroma poveča dolgove podjetja, kar pa posledično finančno slabi podjetje ter zmanjšuje premoženje lastnika podjetja. Glede tveganja neizpolnitve nasprotne stranke mora podjetje sredstva in dolgove obravnavati ločeno. Po navadi finančni oddelek skrbi za kapital, finančne naložbe ter dolgove iz financiranja, oddelek trženja pa za kratkoročne dolgove ter terjatve do kupcev (Berk, Peterlin & Ribarič, 2005, str. 207–208).

Smithson ocenjuje tveganje neizpolnitve obveznosti nasprotne stranke na podlagi naslednjih štirih kriterijev (1998, str. 390):

- kreditne bonitete kupca: višja boniteta kupca predstavlja nižje tveganje neizpolnjevanja obveznosti kupcev;
- rok plačila: daljši kot je rok plačila, večje je tveganje, da se kupcu poslabšala boniteta in bo prišlo do zamude ali neplačila obveznosti;
- vezanost kupčeve obveznosti kot kritje za neko drugo tveganje: če je transakcija kupca uporabljena za kritje, obstaja možnost negativnih sprememb na trgu, kjer se je zavaroval, in s tem se povečuje tveganje neizpolnitve obveznosti;
- spremenljivost cen proizvodov: večja kot je spremenljivost cen proizvodov, večje je tveganje, da gibanje cen kupcu onemogoči plačilo obveznosti.

Prvi stik z dobavitelji in kupci ima praviloma oddelek trženja, zato mora oceniti njihovo boniteto ter na osnovi ocenjenega tveganja neizpolnitve obveznosti nasprotne stranke določiti kreditno izpostavljenost. Podobno mora tudi finančni oddelek v primeru nalaganja denarnih presežkov na finančnih trgih oceniti boniteto, tu je tveganje lahko še večje. Tako pri poslovanju kot tudi pri finančnih naložbah lahko tveganje neizpolnitve poleg ocenjevanja bonitete zmanjšamo z razpršitvijo dejavnosti in naložb.

Opazno je povečanje povpraševanja po merjenju in obvladovanju kreditnih tveganj kot posledica povečanja ponudbe finančnih instrumentov, dvomljivih poroštev in nezadovoljstva nad bankami z neustreznimi analizami bonitet, povečanega števila podjetij v stečaju, hitrega razvoja informacijskih sistemov, nepreglednosti med finančnimi posredniki ipd. Poleg tega pa številni "formalni" dejavniki, država z zakoni in predpisi, zahteve nadzornikov in vlagateljev ter revizorjev podjetja silijo v obvladovanje finančnih tveganj (Peterlin, 2005, str. 28).

1.3 Obvladovanje finančnih tveganj

V zadnjih letih smo priča velikemu številu stečajev, a redkokatero podjetje propade zaradi slabe kvalitete svojih proizvodov ali storitev, po navadi je to posledica razmer na finančnem trgu. Večji vpliv na uspešnost poslovanja podjetja ima danes variabilnost cen surovin, obrestnih mer, deviznih tečajev in vrednostnih papirjev, kot pa kvaliteta proizvodov in storitev (Peterlin, 2008).

Podjetja v sodobnem času, to je v času globalizacije, liberalizacije ter medsebojnega vplivanja in povezovanja med podjetji, trgi in strategijami, občutijo veliko potrebo po celovitem

obvladovanju tveganj. Obvladovanje tveganj je postalo sestavni del poslovnega odločanja. Tako se v razvitem svetu vedno več podjetij aktivno ukvarja s problematiko obvladovanja tveganj. Politika obvladovanja tveganj zajema pravočasno prepoznavanje, analiziranje, ocenjevanje in oblikovanje ustrezne strategije obvladovanja tveganj. Velik poudarek je namenjen tudi preglednosti in ustrezni komunikaciji z relevantnimi javnostmi. Če podjetje uspešno obvladuje tveganja, se lahko osredotoči na svojo primarno dejavnost, izboljša uspešnost poslovanja ter tudi ponovno presoja nekatere že sprejete strategije. Če podjetje ne obvladuje tveganj, sicer lahko doseže visoko produktivnost, vendar pa ne vodi nujno tudi do povečanja dodane vrednosti (Berk, 2010, str. 6–7).

Politika obvladovanja finančnih tveganj v podjetju predstavlja sestavni del finančne politike, leta pa je del celotne poslovne politike podjetja. Izbira primernih orodij za vodenje politike podjetja vodi do varnega, uspešnega in učinkovitega obvladovanja tveganj. Obvladovanje finančnih tveganj je v pristojnosti finančne funkcije v podjetju, ki je lahko organizirana v organizacijskih enotah različnih oblik in imen. Usmeritev pri obvladovanju tveganj je odvisna predvsem od tega, katerim tveganjem je podjetje izpostavljeno. Poleg oblikovanja primerne politike obvladovanja finančnih tveganj, pa mora podjetje oblikovati tudi ustrezne postopke nadzora in poročanja. Jasne morajo biti pristojnosti in odgovornosti posameznikov v podjetju glede obvladovanja finančnih tveganj. Finančna funkcija podjetja predstavlja eno temeljnih poslovnih funkcij, ki mora biti usklajena z ostalimi poslovnimi funkcijami podjetja. Finančnik, kot vodja finančne službe, skrbi za finančno funkcijo v podjetju. Opredelitev vloge finančne službe pri obvladovanju tveganj ni odvisna le od vrste tveganj, katerim je podjetje izpostavljeno, ter odnosa najvišjega poslovodstva do njih, temveč tudi od velikosti podjetja, zapletenosti poslovanja, geografske razpršenosti poslovnih enot itd. Neposredni cilj finančne funkcije je zagotoviti likvidnost podjetja ter prispevati k dolgoročni donosnosti lastniškega kapitala, zmanjšanju poslovnih tveganj in poslovni neodvisnosti podjetja (Peterlin, 2005, str. 50–52).

Največ slovenskih podjetij kot najpomembnejši cilj obvladovanja finančnih tveganj navaja varovanje denarnega toka (47,2 %), sledijo podjetja, ki se osredotočajo na dobiček (41,7 %), v manjšem deležu pa sledijo še podjetja, katerim je pri uporabi izvedenih finančnih instrumentov največjega pomena varovanje tržne vrednosti (5,6 %), ter podjetja, ki primarno varujejo kakšno postavko bilance stanja (5,6 %). Primerjava slovenskih podjetij z ameriškimi in nemškimi podjetji najmanjšega velikostnega razreda (v katerega so uvrščena skoraj vsa anketirana slovenska podjetja) pokaže, da so cilji varovanja slovenskih podjetij podobni ameriškim, poudarjajo predvsem cilj varovanja denarnih tokov, medtem ko nemška podjetja dajejo večji poudarek dobičku (Berk Skok, 2010, str. 25–26).

1.3.1 Politika obvladovanja finančnih tveganj

Izhodišče pri oblikovanju finančne politike je jasna opredelitev tveganj, katerim je izpostavljeno podjetje. Ko jih zaznamo in opredelimo, s finančno politiko določimo, kako jih bomo obvladovali. Peterlin (2005, str. 60) povzema po Združenju poslovnih finančnikov kot ključna

področja pri oblikovanju finančne politike: poslovno tveganje, izpostavljenost nasprotni stranki, obvladovanje valutnega tveganja, obvladovanje obrestnega tveganja, politiko financiranja, obvladovanje likvidnosti, politiko naložbenja, odnose z bankami in merjenje izvajanja nalog.

Politika obvladovanja poslovnih tveganj mora določiti najmanj (Peterlin, 2005, str. 60):

- cilje;
- vloge in odgovornosti (tudi finančnika);
- prepoznavanje (zaznavanje) tveganj in metode, ki bodo pri tem uporabljene;
- merila, ki bodo določila dopustno oziroma nedopustno raven izpostavljenosti tveganju;
- načine (usmeritve) obvladovanja tveganj (odpraviti, nadzorovati, sprejemati ali prenesti tveganje);
- opredelitve (usmeritve) glede sprotnega poročanja.

V nadaljevanju po Peterlinu (2005, str. 61–73) povzemam nekaj bistvenih sestavin politike obvladovanja finančnih tveganj:

1. odnos podjetja do tveganj in njihovega obvladovanja. Odločitev podjetja glede obvladovanja finančnih tveganj je odvisna od želja lastnikov in posloводства. Nekatera tveganja je podjetje pripravljeno prevzeti, nekatera želi popolnoma odpraviti, pred nekaterimi pa se želi delno zavarovati;
2. organizacija finančne funkcije (službe) pri obvladovanju finančnih tveganj. Pri tem je potrebno jasno ločiti naloge posameznih udeležencev pri obvladovanju finančnih tveganj, to je pri merjenju izpostavljenosti, izbiri najustreznejšega instrumenta za varovanje, odobritvi le-tega, računovodskem obračunavanju varovanja pred tveganjem in nadzoru nad izvajanjem nalog;
3. določitev tehnike zaznavanja finančnih tveganj. Finančna tveganja se lahko zazna in oceni na podlagi računovodskih izkazov in razkritij k njim v letnih poročilih, pa tudi s podrobnejšo analizo drugih podatkovnih podlag, na primer poslovnega načrta;
4. določitev strategije obvladovanja finančnih tveganj. Strategija opredeljuje delež oziroma raven varovanja ter instrumente, s katerimi se bomo varovali. Na izbiro instrumentov vplivajo dejavniki tveganja, ki jim je podjetje izpostavljeno, ter omejitve poslovanja;
5. poročanje o obvladovanju finančnih tveganj. Pri nadzoru nad obvladovanjem tveganj ima poročanje zelo pomembno vlogo. Opredeliti je potrebno vsebino, obseg in pogostost poročanja ter prejemnike.

Eden izmed bistvenih delov strategije obvladovanja finančnih tveganj je nadzor nad tveganjem neizpolnitve obveznosti nasprotne stranke. Del teh tveganj lahko obvladujemo z notranjimi metodami za obvladovanje tveganj (izvajajo se v podjetju in zanje ni potrebno sklepanje pogodb zunaj podjetja), za preostali del pa koristimo ponudnike na finančnem trgu. Pri tem je potrebno določiti merila za izbor ponudnika, ki nam bo s svojo ponudbo omogočil uresničiti zastavljene cilje obvladovanja finančnih tveganj (Peterlin, 2005, str. 72).

1.3.2 Finančni instrumenti

Finančni slovar opredeljuje finančni instrument kot pogodbo (pravni dogovor), ki ima denarno vrednost oziroma je z njo mogoče narediti denarno transakcijo. Takšna pogodba daje imetniku pogodbe pravico do prejetja denarja ali kakšnega drugega finančnega instrumenta po s pogodbo določenih pogojih. Ali drugače, na osnovi sklenjene pogodbe je finančni instrument postal obenem finančno sredstvo ter finančna obveznost. Finančni instrument predstavlja enoto kapitala s svojimi značilnostmi in obliko. Na trgu je na voljo širok izbor finančnih instrumentov, kar omogoča enostaven dostop do kapitala in učinkovitejše vlaganje.

Ločimo osnovne ali neizpeljane (kot so terjatve iz poslovanja, obveznosti iz poslovanja in kapitalski instrumenti) ter izpeljane finančne instrumente. O izpeljanih finančnih instrumentih govorimo takrat, kadar so osnovni finančni instrumenti njihova podlaga za vrednotenje, obenem pa tudi razlog obstoja. Razlog nastanka je varovanje osnovnih finančnih instrumentov pred različnimi finančnimi tveganji. Izpeljane finančne instrumente lahko razdelimo v tri skupine (Peterlin, 2005, str. 77–102, Mednarodni računovodski standard MRS 32 – Finančni instrumenti : predstavljanje):

- **terminski posli in pogodbe:** so pogodbe o nakupu ali prodaji osnovnih finančnih instrumentov z rokom izpolnitve v prihodnosti, pri čemer je cena dogovorjena ob sklenitvi pogodbe. Najpogosteje se uporabljata valutni in obrestni terminski posel. Pri terminskih poslih obstaja možnost, da nasprotna stranka ne izpolni pogodbenih obveznosti. Banka, ki je običajno ponudnica terminskih poslov, kot zavarovanje uporablja depozite ali razne oblike zunaj bilančnih zavarovanj kot poroštvo za izpolnitev pogodbenih obveznosti. Terminalske pogodbe so standardizirane in v primerjavi s terminskim poslom likvidnejše, saj se z njimi trguje na borzah;
- **finančna zamenjava:** je obvezujoča pogodba o zamenjavi sredstev med dvema strankama. V času trajanja pogodbe pride do več zaporednih plačil, izvedenih s strani obeh pogodbenih strank. Finančne zamenjave so zelo prilagodljiv instrument, niso v naprej določene ali standardizirane (kot pri terminskih pogodbah);
- **opcija:** kupec opcije plača premijo in pridobi pravico (ni obvezujoča), da lahko na določen datum v prihodnosti proda ali kupi natančno določen osnovni instrument po s pogodbo dogovorjeni ceni. Razlikujemo nakupne in prodajne opcije.

Izpeljane finančne instrumente lahko uporabljamo za varovanje pred tveganjem ali za trgovanje. Izpeljani finančni instrumenti za varovanje pred tveganjem so instrumenti za varovanje poštene vrednosti ali denarnega toka varovane postavke ali za varovanje čiste finančne naložbe v podjetje v tujini. Varovana postavka je lahko pripoznano sredstvo ali dolg, trdna obveza ali načrtovan posel.

1.3.3 Obvladovanje kreditnega tveganja

Obvladovanje tveganja neizpolnitve obveznosti nasprotne stranke je eden izmed najpomembnejših in najnujnejših ukrepov vsakega podjetja, saj neposredno vpliva na njegovo plačilno sposobnost. Plačilna sposobnost je kazalnik, ki prikazuje zmožnost podjetja, da izpolni svoje obveznosti v skladu s pogodbo, in plačilna sposobnost kupcev neposredno vpliva na plačilno sposobnost podjetja.

Za obvladovanje kreditnega tveganja v podjetju je bistveno predvsem redno ocenjevanje bonitete kupcev (poslovnih partnerjev). Tisti, ki nam predstavljajo večjo izpostavljenost kreditnemu tveganju, zahtevajo več naše pozornosti. Ocena posojilne sposobnosti poslovnega partnerja je primerno notranje orodje obvladovanja kreditnega tveganja, saj je sposobnost najema posojila nujen pogoj za kratkoročno plačilno sposobnost. Plačilno nesposobni kupci niso kupci in zato moramo od njih zahtevati, da svoja finančna tveganja tudi sami primerno obvladujejo.

Politika obvladovanja tveganja neizpolnitve obveznosti nasprotne stranke mora opredeliti kriterije in usmeritve za izbiro poslovnih partnerjev in meriti tveganje neizpolnitve njihovih obveznosti. Določiti mora vsaj (Peterlin, 2005, str. 60):

- cilje;
- omejitve za vsako nasprotno stranko in kriterije za določitev bonitetne ocene;
- dopusten delež poslov, ki ga nasprotna stranka lahko dosega (na primer 20 % izvoznih/uvoznih poslov);
- usmeritve in postopke pri nadzoru in spremljanju izpostavljenosti;
- postopke v primeru odobrene spremembe omejitev;
- postopke v primeru kršenja postavljenih omejitev.

Finančna služba lahko obvladuje kreditno tveganje z različnimi kombiniranimi prijemi, ki obsegajo zlasti učinkovito bonitetno analizo, primerno politiko naložb in politiko zavarovanja naložb, ustrezno politiko strukture sredstev in obveznosti do njihovih virov ter uporabo številnih osnovnih in izvedenih finančnih instrumentov (Rogač & Mlinarič, 2014, str. 82–83).

V nadaljevanju je predstavljenih nekaj metod za obvladovanje kreditnega tveganja, katerih se lahko poslužuje podjetje, ki je izpostavljeno tem tveganjem (Peterlin, 2005, str. 116–125).

1.3.3.1 Razvrščanje terjatev glede na boniteto poslovnih partnerjev

Delež terjatev v sredstvih podjetja kaže kolikšna je izpostavljenost podjetja kreditnemu tveganju, večji delež pomeni večjo izpostavljenost. Terjatve podjetja vplivajo na plačilno sposobnost in likvidnost podjetja, igrajo pomembno vlogo pri obvladovanju denarnih tokov podjetja. Poleg tega je za podjetje pomembno tudi ali posluje z enim oziroma manjšo skupino poslovnih partnerjev.

Ocena plačilne sposobnosti kupca je primerna notranja metoda obvladovanja kreditnega tveganja. Zato je priporočljivo, da podjetje terjatve razvrsti v skupine glede na ocenjeno kreditno boniteto kupca. Podjetja, uvrščena v nižjo bonitetno skupino, predstavljajo večje tveganje nepravočasnega plačila ali neplačila obveznosti, kot podjetja z višjo bonitetno oceno.

Za analizo koncentracije terjatev se lahko uporablja metoda ABC, pri tem sami določimo pomembnost posameznih meril. Upoštevamo na primer znesek, rok plačila (ločujemo zapadle in nezapadle terjatve), način plačila in donos terjatve, proizvode (po programih), strategijo prodaje in drugo. V naslednjem koraku obvladovanja kreditne izpostavljenosti pa ocenimo dvomljivost terjatev. Uporabimo lahko Markovo verižno analizo, katere osnova so izkušnje prodajalca glede kulture obnašanja in plačevanja kupcev. Pri tej tehniki uporabimo naslednja merila:

- določimo časovno mejo, kdaj določene terjatve uvrstimo med tvegane;
- ocenimo verjetnost, ali bo določena terjatev poplačana ali pa uvrščena med tvegane ;
- ocenimo povprečni znesek deleža terjatev, ki ga uvrstimo med tvegane;
- ocenimo vpliv politike terjatev na likvidnost podjetja, plačilno sposobnost in denarni tok.

Pri obvladovanju kreditnega tveganja moramo določiti tudi najvišji znesek terjatev, ki ga še dopuščamo posameznemu kupcu, upoštevajoč njegovo bonitetno oceno. Terjatve, ki presegajo mejo, moramo obravnavati v skladu z dogovori oziroma v skladu s politiko podjetja o ravnanju s terjatvami. Pri analizi vseh terjatev pa primerjamo stanje terjatev s prihodki od prodaje. Povečanje terjatev je lahko posledica večje prodaje ali pa poslabšanja plačilne sposobnosti kupcev.

1.3.3.2 Kreditno zavarovanje

Podjetja lahko plačila zavarujejo na različne načine s katerimi lahko različno zmanjšajo stopnjo kreditnega tveganja. Različne oblike predstavljajo tudi različne stroške zavarovanja. Mednje uvrščamo menice, akceptni nalog, različne oblike poroštva, akreditiv, zastava terjatev ali vrednostnih papirjev, zastava premičnin in zastava nepremičnin (Rogač & Mlinarič, 2014, str. 84). Lahko so v obliki pogodb v skladu z obligacijskim zakonikom ali pa v obliki izjav, ki so bolj ali manj obvezujoče. V nadaljevanju na kratko predstavljam nekaj oblik, ki se v praksi uporabljajo pri varovanju pred tveganjem neizpolnitve obveznosti nasprotne stranke.

Menica je globalno in tradicionalno močno uveljavljena vrednostna listina, ki praviloma vsebuje abstraktno in neodvisno plačilno obveznost z ozkim krogom možnih ugovorov meničnih dolžnikov in relativno preprostim unovčenjem (Jus, 2010, str. 83). Je ena najstarejših oblik negotovinskega plačevanja in ima trojno funkcijo. Uporablja se kot plačilno sredstvo, kreditno sredstvo in kot sredstvo zavarovanja plačila. V praksi se največkrat uporablja kot kreditno sredstvo, kjer se dolžniku z menico odloži plačilo do dospelosti menice. Pri bančnem poslovanju pa se menica uporablja kot instrument zavarovanja plačil. Njena varnostna moč je relativno

majhna, primerna je za zavarovanje terjatev s krajšo časovno dobo in visoko verjetnostjo plačila, in/ali ko imamo v zavezi več meničnih zavezancev.

Poroštvo spada v pravnem pomenu v vrsto osebnih zavarovanj, kar pomeni, da se porok obveže upniku, da bo izpolnil veljavno in zapadlo obveznost dolžnika, če je ta ne bo izpolnil. Ločimo med solidarnim in subsidiarnim poroštvom. Pri solidarnem poroštvu dolžnik in porok odgovarjata solidarno, kar pomeni, da lahko upnik po svoji lastni izbiri zahteva poplačilo celotne obveznosti, ali od dolžnika ali od poroka. Tako lahko upnik pride hitreje do poplačila. V primeru subsidiarnega poroštva, pa lahko upnik terjaja poroka šele po neizpolnitvi obveznosti s strani dolžnika. Poroštvo je preprost in nizko cenoven instrument zavarovanja pred kreditnim tveganjem, vendar z omejenim jamstvom, saj je njegova učinkovitost odvisna od plačilne sposobnosti poroka.

Bančna garancija je pisna obljuba oziroma garancija banke, da bo dolžnik v dogovorjenem roku in na način, določen v pogodbi, izpolnil svoje obveznosti ter da bo garancijska banka izpolnila svojo garancijsko obveznost, če dolžnik tega ne bo opravil na prvi poziv in brez spora. Je torej jamstvo oziroma poroštvo banke, da bo v primeru neizpolnitve pogodbenih obveznosti dolžnika banka nasproti prejemniku garancije izpolnila svojo garancijsko obveznost.

Akreditiv je pismena izjava banke, izdana na zahtevo stranke, v kateri se obvezuje, da bo drugi stranki poravnala določen znesek denarja, ko bo le-ta predložila dokumente, ki so zahtevani v akreditivu (npr. tovorni list, potrdilo o pregledu kakovosti, carinsko dokumentacijo). Po predložitvi zahtevanih dokumentov banka prodajalcu izplača vrednost po pogodbi. Z akreditivom sta zavarovana tako kupec (da bo dejansko prejel blago, ki popolnoma ustreza pogodbenim določilom) in prodajalec (da bo prejel plačilo za opravljeno storitev ali prodajo).

Zastava premoženja podjetjem omogoča zmanjševanje tveganja izgube zaradi neporavnanih obveznosti nasprotne stranke. Sklenjen dogovor o zastavi določenega sredstva predstavlja jamstvo za poplačilo obveznosti. Zastavljeno sredstvo je lahko vrednostni papir, premičnina ali nepremičnina (po navadi se vpiše hipoteka) ali zastava na podlagi listine oziroma zastava na "originalno pogodbo".

Faktoring je možen ukrep podjetja, s katerim pospeši unovčenje svojih terjatev in s tem izboljša plačilno sposobnost. To je postopek prodaje terjatev faktorju (ali banki, če nudi takšne storitve), ki s tem prevzame vlogo kreditiranja od dneva odkupa terjatev do dneva zapadlosti plačila s strani kupca.

Forfaiting predstavlja posebno obliko preprečevanja kreditnega tveganja, pri kateri izvoznik proda bančno garancijo uvoznika (v obliki dokumenta kot je na primer menica), tretji osebi forfaiterju (ali banki). Namen je predvsem pospeševanje prodaje (izvoza), saj se izvozniki pogosto soočajo z nezadostnimi lastnimi sredstvi, tako se je pojavila potreba po predčasnem odkupu terjatev in s tem forfaitingu.

1.3.3.3 Finančne zaveze

V nekaterih primerih nasprotna stranka ne želi jamčiti z običajnimi oblikami zavarovanja tveganja neizpolnitve obveznosti. Upnik in dolžnik določita pogoje sodelovanja v zvezi z zavarovanjem terjatev in skleneta eno izmed oblik finančne ali bilančne zaveze.

Patronatska izjava je obveza izdajatelja, da bo kot lastnik skrbel, da bo posojilojemalec pripravljen poravnati svoje obveznosti. Po navadi se uporablja pri financiranju odvisnih podjetij, ko se ustanovljajo nova podjetja v tujini in potrebujejo poleg kapitala tudi posojila, kot obliko bančnega financiranja ali financiranja z dolgovi do dobaviteljev.

Izjava o lastništvu je izdajateljeva obveza, da v času pogodbenega razmerja ne bodo zmanjševali lastniškega deleža v odvisnem podjetju. Izjave se uporabljajo pri tako imenovanih "Blue Chip" podjetjih, za katera je splošno znano, da si ne dovolijo, da bi katero izmed podjetij v skupini kadar koli prišlo v stečaj ali prisilno poravnavo.

Izjava o nezastavljanju je zagotovilo upniku, da se podjetje v bodoče lahko zadolžuje brez zastave sredstev oziroma da je v tem omejeno, s tem zavaruje obstoječi dolg in hkrati določi pravila zadolževanja v prihodnosti. Od vsebine izjave je odvisno, ali je razkrita v letnem poročilu, je pa priporočljivo takšne izjave razkriti revizorju.

Bilančne zaveze so dolžnikove zaveze, da bo v pogodbeno dogovorjenem obdobju dosegal minimalne bilančne kazalnike. Osnova so finančni kazalniki iz bilance stanja in poslovnega izida, ki jih poznamo kot instrumente merjenja uspešnosti podjetja.

1.3.3.4 Izpeljani finančni instrumenti

V uporabi so tudi nekatere oblike izpeljanih finančnih instrumentov na področju tveganja neizpolnitve obveznosti nasprotne stranke, vendar so v praksi manj uporabljene, poleg tega mora za njihovo uporabo ali trgovanje obstajati trg kreditnih bonitet.

Zato le omenjam nekaj oblik izpeljanih finančnih instrumentov, s katerimi lahko podjetje varuje dana posojila pred izpostavljenostjo kreditnemu tveganju:

- kreditni terminski posel;
- kreditna zamenjava;
- kreditna opcija.

Večina podjetij se pri svojem poslovanju z odloženim plačilom izpostavlja tveganju neplačila oziroma tveganju finančne izgube kot posledici neizpolnitve obveznosti nasprotne stranke. Tovrstna tveganja lahko podjetje obvladuje na različne načine, uporabi lahko tako notranje kot zunanje metode obvladovanja tveganj. Katere instrumente in v kakšnem obsegu jih bo podjetje

uporabilo, je odvisno od izbrane politike obvladovanja kreditnih tveganj znotraj celotnega sistema obvladovanja tveganj in se med podjetji lahko močno razlikuje.

2 LETNA POROČILA IN POROČANJE O TVEGANJIH

Letno poročilo predstavlja splošno sprejeto, uveljavljeno in najbolj uporabljeno komunikacijsko sredstvo, s katerim podjetja sedanjim lastnikom, potencialnim vlagateljem, dobaviteljem, zaposlenim in tudi vsem drugim interesnim skupinam predstavijo podjetje kot celoto, njegovo poslovanje in uspehe ter načrte za prihodnost. Podjetja lahko na različne načine komunicirajo z interesnimi skupinami, vendar je letno poročilo najpomembnejša oblika, preko katere posredujejo informacije o svojem poslovanju.

Letno poročilo predstavlja pomembno komunikacijsko orodje, saj zunanjim uporabnikom posreduje koristne informacije, potrebne za odločanje, na primer informacije o uspešnosti poslovanja in finančnem položaju (Odar, 2011, str. 7). Poleg zadostitve zakonskim zahtevam in informiranja interesnih skupin je namen poročanja tudi reklamiranje in spodbujanje k sodelovanju. Izdelana so predvsem v pisni obliki, podjetja pa jih vedno pogosteje objavljajo tudi na spletnih straneh.

Letna poročila se med podjetji razlikujejo, kot se med seboj razlikujejo tudi podjetja. Večina podjetij v letna poročila poleg obveznih vključuje tudi druge informacije ter poskrbi za primerno oblikovanje poročila. V svetu in tudi v Sloveniji podjetja v pripravo letnih poročil vlagajo veliko truda, časa in denarja, saj poslovodstvo z njimi prikaže svoje delo lastnikom ter drugim interesnim skupinam in je tudi javno razpoložljiva listina. Po navadi je to najbolj ugledna in najdražja publikacija, vendar oblika, lepe slike in grafike, še ne pomenijo nujno, da imajo vsebinsko vrednost za uporabnika (Horvat, 2000, str. 46–56). Če želi družba ne le upoštevati zakonske določbe priprave letnega poročila, temveč tudi zadovoljiti različne uporabnike poročila, mora pripravo letnega poročila skrbno in premišljeno načrtovati ter skrbno izbrati ter analizirati podatke, predvsem pa sestaviti jasno in pregledno poročilo.

2.1 Sestava letnega poročila

Sestava letnega poročila je določena z Zakonom o gospodarskih družbah (Uradni list RS št. 65/2009-UPB3, v nadaljevanju ZGD-1), Slovenskimi računovodskimi standardi (v nadaljevanju SRS) ali Mednarodnimi standardi računovodskega poročanja (v nadaljevanju MSRP) ob upoštevanju načel ter splošnih računovodskih predpostavk o stalnosti, doslednosti in evidentiranju sprememb v trenutku nastanka (Horvat, 2000, str. 89, ZGD-1, 54. člen). Letno poročilo mora biti sestavljeno jasno in pregledno. Izkazovati mora resničen in pošten prikaz premoženja in obveznosti družbe, njenega finančnega položaja ter poslovnega izida (ZGD-1, 61. člen).

Za njihovo sestavljanje in predstavljanje je odgovorna uprava, s čimer je mišljeno vrhovno poslovodstvo. Podjetja morajo voditi poslovne knjige in jih v skladu z ZGD-1 in SRS ali MSRP enkrat letno zaključiti. Pri zunanjem računovodskem poročanju se zahteva resničnost in poštenost predstavljanja. Temeljni računovodski predpostavki pri sestavljanju računovodskih izkazov sta upoštevanje nastanka poslovnih dogodkov in upoštevanje časovne neomejenosti delovanja. Splošni SRS tudi podjetja podrobneje opozarja glede oblikovanja računovodskih usmeritev, ki jih je potrebno upoštevati pri sestavljanju računovodskih izkazov. Kakovostne značilnosti računovodskih izkazov so predvsem razumljivost, ustreznost, zanesljivost in primerljivost (Novak, 2007, str. 117–121).

V splošnem je letno poročilo sestavljeno iz treh bistvenih delov: uvodnega dela s strnjjenimi poudarki, opisnega oziroma splošnega dela, imenovanega poslovno poročilo ter finančnega dela, imenovanega računovodsko poročilo.

Osnovni namen celotnega letnega poročila je predstaviti poslovanje, obenem pa je letno poročilo namenjeno različnim interesnim skupinam. Uvodni del naj bi na kratko prikazoval uspešnost poslovanja, vendar vključimo le izbrane podatke, da se uporabnik ne izgubi v množici informacij. V splošnem, tako imenovanem mehkem delu, lahko predstavimo tudi druge, ne le finančne in računovodske informacije, ki so zanimive za širši krog interesnih skupin. Pri pripravi opisnega dela lahko podjetje uporabi vso svojo inovativnost in ustvarjalnost, saj je letno poročilo pomembno orodje zunanjega in notranjega komuniciranja z interesnimi skupinami. Zadnji, finančni del, pa obsega določene računovodske izkaze s pojasnili.

Obvezni sestavni deli letnega poročila so odvisni od velikosti podjetja. V nadaljevanju predstavljam vsebino letnih poročil velikih in srednjih kapitalskih družb, dvojnih družb in tistih majhnih kapitalskih družb z vrednostnimi papirji, s katerimi se trguje na organiziranem trgu, ki so tudi predmet analize diplomskega dela in so sestavljena iz računovodskega ter poslovnega poročila. Za ta podjetja je potrebno tudi revizorsko mnenje.

2.1.1 Računovodsko poročilo

Računovodsko poročilo sestavljajo (ZGD-1, 60. člen): bilanca stanja, izkaz poslovnega izida, izkaz denarnih tokov, izkaz gibanja kapitala in priloge s pojasnili k izkazom.

Bilanca stanja je prikaz stanja sredstev in obveznosti do virov sredstev ob koncu poslovnega leta. Kljub njenemu statičnemu prikazovanju lahko iz bilance stanja razberemo, ali je podjetje izpostavljeno finančnim tveganjem in v kakšnem obsegu.

Izkaz poslovnega izida je prikaz prihodkov, odhodkov in poslovnega izida v poslovnem letu. Izkaz uporabnikom omogoča oceniti poslovni izid podjetja in njegov dohodkovni položaj. Izkaz mora biti pripravljen jasno in pregledno, omogočati mora ustrezen pregled razmerja med prihodki in z njimi povezanimi stroški, uporabnik mora pridobiti pravo sliko o podjetju. Izkaz

poslovnega izida nam torej pove ali se je stanje oziroma uspešnost poslovanja v podjetju izboljšala ali celo poslabšala. V izkazu poslovnega izida so tudi razvidni učinki vseh vrst finančnih tveganj (Horvat, 2000, str. 143).

Izkaz denarnih tokov prikazuje informacije o prejemkih in izdatkih pri poslovanju podjetja v poslovnem letu ter pojasnjuje stanje oziroma spremembe stanja denarnih sredstev in denarnih ustreznikov. Te informacije so bistvenega pomena pri sprejemanju poslovnih odločitev, saj prikazujejo finančno stanje podjetja ter tudi predvidljive trende prihodnjega razvoja. Za podjetje je zelo pomembno, da obvladuje denarne tokove, saj neobvladovanje denarnih tokov lahko privede tudi do propada podjetja, kljub ustvarjanju dobička (Robnik, 2010). Izkaz denarnih tokov nam daje informacije o morebitni izpostavljenosti likvidnostnemu tveganju.

Izkaz gibanja kapitala prikazuje informacije o gibanju kapitala pri poslovanju podjetja v poslovnem letu, pojasnjuje pokrivanje izgube in uporabo čistega dobička. Je temeljni izkaz, v katerem so resnično in pošteno prikazane sestavine kapitala za poslovno leto ali medletna obdobja.

Računovodski izkazi predstavljajo informacije o preteklem poslovanju podjetja in zunanjim uporabnikom predstavljajo glavni vir informacij o poslovanju podjetja v določenem obdobju. Vendar računovodski izkazi ne obsegajo vseh informacij oziroma pojasnil, ki bi uporabnikom omogočale sprejemanje ustreznih odločitev. Zato je potrebno računovodske izkaze dopolniti z dodatnimi pojasnili in drugimi informacijami, predvsem razkritji o tveganjih, katerim je podjetje izpostavljeno, ter tudi informacijami o ne izkazanih sredstvih in obveznostih (Turk, Kavčič, Kokotec Novak, Koželj in Odar, 2004, str. 59).

Pojasnila k računovodskim izkazom predstavljajo obvezni del računovodskega poročila. Načeloma mora biti vsaka postavka v računovodskih izkazih navzkrižno povezana z ustrežno informacijo v pojasnilih. Obvezna pojasnila k računovodskim izkazom določa osmo poglavje ZGD-1 in kot določa zakon, morajo biti tudi v skladu s SRS in MSRP.

Razkritja o računovodskih izkazih morajo vsebovati vsaj (Horvat, 2000, str. 97–104):

- predstavitev računovodskih usmeritev: razkritje podlage za merjenje in razkritje posameznih računovodskih usmeritev, ki jih je podjetje uporabilo pri pomembnejših poslih in drugih poslovnih dogodkih;
- razkritja posameznih postavk, najmanjše zahteve so določene s posameznimi standardi. Razkritje posameznih postavk omogoča uporabniku razumeti in analizirati podatke, saj zajema tiste informacije, ki niso vključene v računovodske izkaze;
- razkritja v zvezi s kapitalom, ki so v skladu s standardi in zakonom. Za lastnike in upnike ter tudi druge interesne skupine so podatki o spremembah kapitala, trgovanju z lastnimi delnicami, podatki o deležih, spremembi lastniškega kapitala, višini dividend ipd. zelo

pomembni podatki, zato mora poslovodstvo ta del v zvezi s kapitalom skrbno pripraviti in v letnem poročilu primerno prikazati;

- druga razkritja; velja splošno pravilo, da je potrebno razkriti vse pomembne informacije. Poslovodstvo je odgovorno, da pripravi takšna razkritja računovodskih izkazov, da bodo njihove interesne skupine pravočasno in celovito informirane o vseh pomembnih zadevah o delovanju ter poslovanju podjetja;
- razkritja o spremembah računovodskih usmeritev. Po eni izmed temeljnih računovodskih predpostavk, to je dosledna stanovitnost, podjetja ohranjajo izbrane računovodske usmeritve. Včasih pa vseeno zaradi različnih razlogov pride do spremembe, zato je potrebno v pojasnila vključiti vsa razkritja o spremembah uporabljenih računovodskih usmeritev in računovodskih ocen, ki imajo pomemben vpliv na tekoče ali prihodnje obdobje;
- razkritja, povezana z bistvenimi napakami, to so napake, ki pomembno vplivajo na računovodske izkaze.

2.1.2 Poslovno poročilo

Poslovno poročilo predstavlja opisni oziroma splošni del letnega poročila. Podjetje v tem delu analizira preteklo obdobje, sedanje stanje ter poda predvidevanja oziroma obete za prihodnje poslovanje. Pri tem lahko uporabi računovodske izkaze, lahko pa se pri analiziranju dotakne tudi drugih področij (na primer trženja, proizvodnje ipd.), odvisno predvsem od namena ter uporabnikov letnega poročila (Horvat, 2000, str. 110).

ZGD-1 v 70. členu opredeljuje poslovno poročilo, in sicer, da mora vsebovati vsaj pošten prikaz razvoja in izidov poslovanja podjetja ter njegovega finančnega položaja, vključno z opisom bistvenih tveganj in negotovosti, ki jim je podjetje izpostavljeno.

Podjetje mora svoje poslovanje (razvoj, izid, finančni položaj) prikazati uravnoteženo in celostno. Celovita analiza mora vključevati vse ključne kazalce (računovodske in finančne) in tudi druge kazalce ali pokazatelje, vključno z informacijami o varovanju okolja in delavcev. Analiza se mora primerno sklicevati na podatke v računovodskih izkazih in potrebnih dodatnih pojasnilih.

Podjetje mora v poročilu zunanjim uporabnikom posredovati tudi informacije o vseh pomembnih dogodkih, ki so se zgodili po koncu poslovnega leta, svoja pričakovanja glede nadaljnega razvoja podjetja ter dejavnosti na področju raziskovanj, posredovati mora tudi informacije o morebitnih podružnicah. Poleg tega mora v poslovnem poročilu predstaviti tudi svojo politiko upravljanja in obvladovanja pomembnejših tveganj, s katerimi se srečuje pri svojem poslovanju in ki lahko pomembno vplivajo na finančni položaj ali poslovni izid podjetja. Pri tem mora posebej prikazati izpostavljenost določenim finančnim tveganjem.

Peterlin (2010) meni, da naj bi podjetje v poslovnem poročilu predstavilo politiko obvladovanja tveganj po področjih in tveganjih, ki so pomembna za njihovo poslovanje. Predstavilo naj bi

dejavnike tveganj ter aktivnosti pri obvladovanju tveganj, kot so na primer tehnike zaznavanja in ocenjevanja dejavnikov tveganja, določitev pristopov glede na izpostavljenost posameznemu tveganju, izbiro orodij obvladovanja in meril za izbor nasprotne stranke, če se podjetje odloči za varovanje na trgu. Na koncu pa naj bi določili minimalne standarde poslovnega in finančnega poročanja ter nadzora.

Vendar oblika poslovnega poročila ni predpisana, tudi sama struktura ni določena tako natančno, kot velja za računovodske izkaze. Podjetja tako sama presojujejo, kaj pomeni pošten prikaz razvoja in rezultatov poslovanja, o pomembnosti poslovnih dogodkov ter o obsegu prikazovanja razvoja podjetja, aktivnosti na področju raziskav in razvoja ter aktivnosti podružnic v tujini. ZGD-1 opredeljuje poslovno poročilo le v nekaj alinejah. Zakon sicer določa, da morajo biti v poslovnem poročilu prikazana obvezna razkritja, vendar pa podjetja znotraj tega še vseeno lahko svobodno izbirajo med posameznimi vsebinami (Horvat, 2002, str. 122).

2.2 Razkritja tveganj v letnih poročilih

Razkritja lahko v najširšem pomenu besede opredelimo kot prikaz katere koli informacije o podjetju. V povezavi z letnim poročilom bi to pomenilo prikaz vseh informacij, ki so zapisane v letnem poročilu ter vseh objav v tisku in drugih medijih. Z računovodskega vidika pa so razkritja opredeljena v ožjem pomenu besede, in sicer so to informacije, razkrite v letnem poročilu, razen tistih, ki so razkrite s temeljnimi računovodskimi izkazi. Lahko rečemo, da gre za informacije, ki so zapisane v poslovnem poročilu, saj dodatno pojasnjujejo informacije iz temeljnih računovodskih izkazov. Podjetja z obsegom razkritij v svojih letnih poročilih povečujejo konkurenčnost v panogi, v kateri poslujejo, saj z razkritji olajšujejo odkrivanje dobičkonosnosti. Eden izmed bistvenih znakov kvalitetnega poslovnega poročila je ravno zadosten obseg razkritij (Kavčič, 2011, str. 106).

V zadnjih desetletjih se povečujejo zahteve po informacijah, zakonodaja izvaja močan pritisk na povečanje transparentnosti in s tem po boljšem poročanju o tveganjih. Podjetja v razvitem svetu se čedalje več ukvarjajo s problematiko obvladovanja tveganj. Politika obvladovanja tveganj je usmerjena v zaznavanje, ocenjevanje in analiziranje tveganj ter pripravo primernih strategij obvladovanja tveganj, poudarjena pa je tudi preglednost poročanja ter primerna komunikacija z interesnimi skupinami. (Berk, Peterlin & Ribarič, 2005, str. 14–15).

Informacije o tveganjih ter o njihovem obvladovanju so zanimive za večji krog interesnih skupin: za obstoječe lastnike in potencialne vlagatelje kot tudi za druge poslovne partnerje, državo, banke in druge. Na osnovi teh informacij lahko lastniki ocenjujejo uspešnost poslovanja, možni vlagatelji pa ustreznost naložb. Banke ocenjujejo njihovo stabilnost in s tem sposobnost poravnavanja prihodnjih finančnih obveznosti, dobavitelji se odločajo o pogojih bodočega sodelovanja, kupce pa zanima sposobnost podjetja, da jim zagotovi želene proizvode ali storitve tudi v bodoče. Zaposleni ocenjujejo stalnost zaposlitve in možnosti nadaljnjega razvoja. Širšo

javnost pa zanimajo predvsem informacije o tveganjih in možnih posledicah za okolje ter drugih vplivih za ožjo ali širšo skupnost, kjer podjetje posluje.

V poslovnem poročilu naj bi podjetje prikazalo vsa pomembna tveganja, katerim je izpostavljeno pri svojem poslovanju, ter politiko obvladovanja teh tveganj. V tem delu poročila naj bi predstavili svoje usmeritve in aktivnosti povezane z obvladovanjem teh tveganj (zaznavanje, načine merjenja, sprejete ukrepe, nadzor, cilje ipd.) ter tudi uspehe ali morebitne neuspehe pri obvladovanju tveganj. Ker je uspešnost obvladovanja tveganj možno meriti, naj bi podjetja razkrila tudi njihov vpliv na vrednost podjetja.

2.2.1 Opisna in vrednostna razkritja

Za vsako vrsto tveganja, ki izhaja iz finančnega instrumenta, mora podjetje razkriti izpostavljenosti tveganju, kako nastanejo, svoje cilje, usmeritve in postopke za obvladovanje ter metode, ki so uporabljene za merjenje tveganja, ter morebitne spremembe iz tega. V tem kontekstu govorimo o kvalitativnih ali opisnih razkritjih ter o kvantitativnih ali vrednostnih razkritjih. Opisno razkritje naj bi zajemalo analizo glavnih razlogov za poslovanje s finančnimi instrumenti. Namen opisnih razkritij je predvsem razumevanje računovodskih izkazov podjetja, narave aktivnosti varovanja pred tveganji, njenega ovrednotenja in pomembnosti za poslovanje podjetja. Opisna razkritja o uporabi izpeljanih finančnih instrumentov naj bi obsegala cilj uporabe izpeljanih finančnih instrumentov v poslovanju ter strategije za doseganje ciljev kot dela politike upravljanja s tveganji.

Za vsako vrsto tveganj, ki izhaja iz finančnih instrumentov, naj bi podjetje predstavilo pregled vrednostnih podatkov o svoji izpostavljenosti tveganju. Vrednostna razkritja naj bi predstavljala povzetek obravnavanih postavk in ne podrobno analizo. Analiza naj bi zajela postavke, kot so obrestno in valutno tveganje, likvidnost (razvrščanje obveznosti po zapadlosti), pošteno vrednost sredstev in obveznosti, uporabljene finančne instrumente in podobno. Družba mora predstaviti vse informacije, ki so pomembne za posamezno tveganje (Peterlin, 2010; Horvat, 2002, str. 147–150). Računovodski del letnega poročila mora torej razkriti informacije o tveganjih, ki izhajajo iz finančnih instrumentov, ter politiko obvladovanja teh tveganj.

Računovodski izkazi in pripadajoča pojasnila so informacije o preteklem poslovanju, za interesne skupine pa so pomembne tudi informacije, ki se nanašajo na prihodnost. Ker pa je prihodnost vedno negotova in nezanesljiva, se podjetja posledično izogibajo prekomernemu razkrivanju takih informacij, vendar pa se obenem s strani naložbenikov, nadzornikov in države povečujejo pritiski in zahteve glede obsega obveznih razkritij. (Berk, Peterlin & Ribarič, 2005, str. 14).

2.2.2 Obvezna razkritja

Jedro letnega poročila je računovodsko poročilo, katerega vsebino določajo obvezni okvirji, to so zakoni, standardi ter različna pravila in predstavlja obvezni del letnega poročila (Horvat, 2002, str. 119). Obseg razkritij na področju tveganj določajo mednarodni računovodski standardi, podjetja, ki računovodijo v skladu s slovenskimi računovodskimi standardi, pa so zavezana razkritjem po ZGD-1 in Zakonom o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (Uradni list RS št. 13/2014-UPB8, v nadaljevanju ZFPPIPP).

ZGD-1 zavezuje podjetja, da mora poslovno poročilo vsebovati vsaj pošten prikaz razvoja in izidov poslovanja podjetja ter njegovega finančnega položaja, vključno z opisom pomembnih tveganj in negotovosti, katerim je podjetje izpostavljeno. Če je to za presojo premoženja in obveznosti podjetja, njegovega finančnega položaja ter poslovnega izida pomembno, morajo biti v poslovnem poročilu prikazani tudi cilji in ukrepi upravljanja finančnih tveganj podjetja, vključno z ukrepi za zavarovanje najpomembnejših vrst načrtovanih transakcij, za katere se posli zavarovanja računovodsko prikazujejo posebej. Prikazati je treba tudi izpostavljenost podjetja cenovnim, kreditnim, likvidnostnim tveganjem in tveganjem v zvezi z denarnim tokom. Zahteve MSRP so podobne, le da so te natančneje določene. ZFPPIPP pa poslovodstvo zavezuje k upravljanju tveganj, kar zajema zaznavanje, merjenje oziroma vrednotenje, obvladovanje in spremljanje tveganj, vključno s poročanjem o tveganjih, ki jim je, ali bi jim lahko bilo podjetje pri svojem poslovanju izpostavljeno. Vodstvo podjetja mora tudi zagotavljati, da se redno izvajajo ukrepi upravljanja tveganj po ZFPPIPP ter tudi drugi ukrepi upravljanja tveganj, ki so po pravilih poslovno-finančne stroke potrebni in primerni glede na vrsto in obseg poslov, ki jih podjetje upravlja (Peterlin, 2010).

Obseg razkritij je določen zlasti s pomembnostjo zadev, za katere se zahtevajo posamezna razkritja, ter od informacijskih potreb oziroma zahtev uporabnikov letnega poročila. Podjetja morajo upoštevati posebne interese, ki jih imajo različni uporabniki informacij, pri tem pa morajo ustrezno, to je s popolnimi in bistvenimi informacijami, informirati vse uporabnike letnega poročila. Bistveno je, kako podjetje določi pomembnost posameznih informacij, saj je od tega odvisna vsebina razkritij v pojasnilih k računovodskim izkazom. Podjetje mora pomembnost zadev, o katerih je dolžno poročati, opredeliti samostojno. Pomembnost je odvisna od posameznega podjetja, od dejavnikov poslovanja, uspeha in finančnega položaja podjetja. (Vezjak, 2008, str. 151).

Znotraj pravil obveznih razkritij pa je velik del odločanja o poročanju prepuščen lastni presoji poslovodstva. Dejstvo je, da so zahteve glede obveznih razkritij še vedno zelo splošne in v posameznih primerih premalo podrobne. S tem dajejo pripravljavcem proste roke glede izbire vsebine razkritij. Poleg tega so zakoni osredotočeni predvsem na finančna tveganja oziroma tveganja, ki izhajajo iz finančnih instrumentov. (Benčić, 2013, str. 18).

2.2.3 Prostovoljna razkritja

Prostovoljna razkritja so razkritja, ki niso zajeta v računovodskih izkazih, niso zakonsko določena, niti jih ne zahtevajo računovodski standardi ali drugi predpisi. Podjetja se sama odločijo, katera prostovoljna razkritja so pomembna in v kolikšnem obsegu jih bodo vključila v svoja letna poročila. Pomen prostovoljnih razkritij je čedalje večji, z njimi se povečuje kakovost vsebine poročanja in izboljšuje uspešnost komuniciranja z interesnimi skupinami. S kakovostnim poslovnim poročilom se podjetja predstavijo širši javnosti, težijo k večji prepoznavnosti in skušajo pridobiti nove investitorje. Z ustreznimi in učinkovitimi prostovoljnimi razkritji podjetje potencialnim investitorjem in poslovnim partnerjem ponudi relevantne informacije, ki jim omogočajo lažje razumevanje (Horvat, 2002, str. 150–151):

- strategije podjetja (tudi predstavitev tveganj);
- kritičnih dejavnikov uspeha, (ki lahko vplivajo na prihodnje poslovanje);
- konkurenčnega okolja;
- korakov, s katerimi želi podjetje doseči zelene rezultate.

Različni strokovnjaki in strokovne ustanove po svetu spodbujajo podjetja, da izboljšajo poslovno poročanje in da se preskušajo z vrstami informacij, ki jih razkrivajo, in z načini, s katerimi jih razkrivajo. Pri odločanju o prostovoljnih razkritjih si lahko pomagamo z osnovnim okvirom, s pomočjo katerega prepoznamo informacije, ki bi bile v pomoč interesnim skupinam, in se odločimo, ali bi bilo razkritje le-teh primerno. Pri tem upoštevamo osnovne vidike poslovanja podjetja (ključne dejavnike uspeha), strategijo in načrte posloводства (način upravljanja z dejavniki uspeha), merila in možnosti izgube tekmovalne prednosti. Prostovoljna razkritja so lahko tudi neuspehi in prav slabe novice povečujejo verodostojnost teh razkritij. Razkritja meril, s katerimi primerjamo uresničeno poslovanje z načrtovanimi cilji, strategijami in načrti, naložbenikom pripomorejo prepoznati in ovrednotiti uspehe in neuspehe podjetja. Posloводство pa mora tudi dobro preučiti, ali določena razkritja o prihodnjem poslovanju oziroma načrtih in strategijah prinašajo večjo konkurenčno prednost ali pa morda celo zmanjšanje oziroma izgubo konkurenčne prednosti v primerjavi z dobavitelji, kupci ali zaposlenimi (Horvat, 2002, str. 154).

Pomen prostovoljnih razkritij je čedalje večji, saj podjetjem prinaša določene prednosti in koristi. Interesi pri odločanju o prostovoljnih razkritjih so lahko različni, prevladuje pa želja po razlikovanju s konkurenco ter čim večji prepoznavnosti. Podjetja s prostovoljnimi razkritji povečujejo svojo transparentnost ter s tem pridobivajo zaupanje vlagateljev ter drugih interesnih skupin. Prostovoljna razkritja pripomorejo k večjemu zaupanju v vodstva podjetij, v njihove sposobnosti in uspešno obvladovanje tveganj, kar pa vodi do višanja vrednosti podjetja ter znižanje cene financiranja.

Odbor za mednarodne računovodske standarde (IASB) je pripravil osnutek smernic za poročanje o analizi poslovanja, katerih pomemben del so tudi razkritja tveganj. Gre za priporočila o vsebini opisnega poročila, ki spremlja računovodske izkaze, pripravljene v skladu z MSRP. Poslovno

poročilo naj bi predstavilo, kaj se je zgodilo, zakaj se je po mnenju vodstva zgodilo in kakšne so po njegovem mnenju posledice za prihodnost podjetja. Tako naj bi poslovno poročilo vključevalo opis (IASB, 2009, str. 14):

- ključnih strateških, tržnih, operativnih in finančnih tveganj, ki lahko vplivajo na dolgoročno vrednost podjetja;
- politike obvladovanja tveganj;
- uspešnosti strategij za obvladovanje tveganj.

Priporočilo IASB poudarja, da je potrebno opisati vsa tveganja, s katerimi se podjetje sooča, in sicer tako izpostavljenost negativnim posledicam kot možnim priložnostim. Poudarja pa tudi pomembnost predstavitve najpomembnejših tveganj in negotovosti, s katerimi se podjetje dejansko sooča, ne pa navajanje vseh možnih tveganj in negotovosti. Pomembno je torej, da so opisi tveganj in strategija varovanja konkretni in prikazujejo dejansko stanje v podjetju, ne pa da se podjetje poslužuje splošnih opisov, povzetih iz strokovne literature ali standardov.

Pomembno je, da izboljšanje prostovoljnih razkritij pomeni bolj učinkovito prerazporeditev kapitala in znižanje povprečnih stroškov kapitala. Raziskave so pokazale, da povečanje obsega razkritij tveganj dejansko vpliva na zmanjšanje stroškov kapitala (Evropska komisija, 2014). To je povezano z dejstvom, da če posojilodajalci in kreditodajalci razpolagajo z informacijami o tem, da se organizacija zaveda nevarnosti in z njimi povezanimi tveganji ter ima vzpostavljeno razumno ureditev ravnanja z njimi, to povečuje njihovo zaupanje v sposobnosti vodstva in drugih zaposlenih, da bodo v prihodnje uspeli obvladovati tveganja, kar vpliva na ceno virov financiranja njenega delovanja. Razkrivanje informacij o tveganjih v letnih poročilih pa ni nujno koristno. Govorimo lahko o dveh bistvenih razlogih, zaradi katerih vodstvo podjetja nima interesa razkrivati tveganj in njihovega obvladovanja. Prvi razlog je že omenjena konkurenčnost, saj lahko določene informacije tekmeči izkoristijo za izboljšanje svojega položaja. Drugi razlog pa je, da so v prihodnost usmerjene informacije o tveganjih negotove in nezanesljive in je lahko vodstvo podjetja izpostavljeno možnim pritožbam investitorjev, ki so upoštevali njihove trditve pri sprejemanju svojih odločitev (Meijer, 2011, str. 17).

3 PRAVNA PODLAGA IN STANDARDI ZUNANJEGA POROČANJA O TVEGANJIH

Država z zakoni in standardi predpisuje sestavo in vsebino letnih poročil, s tem je interesnim skupinam omogočen dostop do osnovnih informacij o podjetju in njegovem poslovanju. To je tudi glavni razlog zakonske ureditve zunanjskega poročanja, saj podjetja ne želijo razkrivati podatkov o svojem poslovanju. V Sloveniji področje finančnega računovodstva in zunanjskega računovodskega poročanja okvirno ureja Zakon o gospodarskih družbah, računovodski standardi (mednarodni ali slovenski) pa določajo strokovna pravila računovodenja ter dopolnjujejo in pojasnjujejo zakonske določbe in opredelitve (Novak, 2007, str. 121).

3.1 Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1)

ZGD-1 v osmem poglavju Poslovne knjige in letno poročilo določa obveznosti in odgovornosti v podjetju glede obsega, vsebine in rokov oddaje letnih poročil. Obveznosti podjetja pri poročanju so odvisne od tipa podjetja. V nadaljevanju povzemam bistvene določbe zakona, ki opredeljujejo uporabo standardov, pravila poročanja, pripravo pojasnil k izkazom ter poslovnega poročila oziroma določbe, ki predstavljajo pravno podlago o razkritju tveganj v podjetjih, ki so predmet analize diplomskega dela.

Tako ZGD-1 v 1. oddelku, Splošne določbe, najprej opredeljuje pravila računovodenja, razvršča podjetja glede velikosti in določa, katera podjetja so zavezana k izdelavi konsolidiranih letnih poročil. Podjetja morajo enkrat letno zaključiti poslovne knjige v skladu s tem zakonom in v skladu s SRS ali MSRP. Podjetja, ki so zavezana h konsolidaciji po 56. členu tega zakona, morajo sestaviti letno poročilo v skladu z MSRP, ravno tako banke, zavarovalnice in podjetja, pri katerih se je tako odločila skupščina podjetja (vendar za najmanj 5 let).

V nadaljevanju, v 2. oddelku v Splošnih pravilih o letnem poročilu, zakon najprej določa sestavo letnega poročila, ki sem jo predstavila v poglavju o letnih poročilih, v 61. členu pa navaja splošna pravila. Letno poročilo mora biti sestavljeno jasno in pregledno, izkazovati mora resničen in pošten prikaz premoženja in obveznosti podjetja, njegovega finančnega položaja ter poslovnega izida. Če uporaba določb iz tega zakona in SRS ali MSRP ne zadošča za resničen in pošten prikaz, mora priloga k izkazom vsebovati ustrezna pojasnila.

V 7. oddelku, Priloga k izkazom, zakon med drugim narekuje, da mora priloga k izkazom vsebovati tudi višino vseh obveznosti z rokom dospelosti, daljšim od petih let, višino vseh obveznosti, ki so zavarovane s stvarnim jamstvom (zastavno pravico in podobno) ter skupni znesek finančnih obveznosti, ki niso izkazane v bilanci stanja, če so ti podatki pomembni za oceno finančnega položaja podjetja.

70. člen ZGD-1 opredeljuje poslovno poročilo. Poslovno poročilo mora vsebovati vsaj pošten prikaz razvoja in izidov poslovanja podjetja ter njegovega finančnega položaja, vključno z opisom bistvenih tveganj in negotovosti, ki jim je podjetje izpostavljeno. Zakon v četrti točki tega člena vodstvu tudi nalaga, da morajo biti v poslovnem poročilu, če je to pomembno za presojo premoženja in obveznosti podjetja, njegovega finančnega položaja ter poslovnega izida, prikazani tudi cilji in ukrepi upravljanja s finančnimi tveganji podjetja, vključno z ukrepi za zavarovanje vseh najpomembnejših vrst načrtovanih transakcij, za katere se posli zavarovanja računovodsko posebej prikazujejo, ter izpostavljenost podjetja cenovnim, kreditnim, likvidnostnim tveganjem in tveganjem v zvezi z denarnim tokom.

Podjetje mora torej v skladu z ZGD-1 v poslovnem poročilu predstaviti vse vrste najpomembnejših tveganj, s poudarkom na finančnih tveganjih, ter cilje in ukrepe upravljanja s finančnimi tveganji. Uporabnike zanimajo način zaznavanja in ocenjevanja tveganj, ogroženost

podjetja zaradi posameznih ključnih tveganj in ukrepi, s katerimi jih obvladuje (Vezjak, 2008, str. 154).

3.2 Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP)

ZFPPIPP v drugem poglavju, Finančno poslovanje družb in drugih pravnih oseb, določa temeljna pravila o finančnem poslovanju. Zakon zavezuje poslovodstvo, da posluje v skladu s tem zakon in pravili poslovno-finančne stroke. Kot temeljno obveznost poslovodstvu nalaga, da pri vodenju poslov ravna s profesionalno skrbnostjo poslovno-finančne stroke in si pri tem prizadeva za kratkoročno in dolgoročno plačilno sposobnost.

Nadalje zakon zavezuje poslovodstvo k upravljanju tveganj, kar obsega celotno politiko obvladovanja tveganj, od zaznavanja, vrednotenja, obvladovanja, spremljanja in poročanja o tveganjih, ki jim je ali bi jim lahko bilo podjetje izpostavljeno pri svojem poslovanju. Vodstvo podjetja mora zagotoviti, da se v podjetju redno izvajajo ukrepi upravljanja tveganj po tem zakonu ter drugi ukrepi upravljanja tveganj, ki jih predvideva poslovno-finančna stroka glede na vrsto in obseg poslov, ki jih opravlja podjetje. Vodstvo podjetja mora pri izpolnjevanju svojih obveznosti upoštevati vsa tveganja, ki jim je ali bi jim lahko bilo podjetje izpostavljeno pri svojem poslovanju in vključujejo zlasti kreditno, tržno, operativno in likvidnostno tveganje.

Likvidnostno tveganje je opredeljeno kot tveganje nastanka izgube zaradi kratkoročne plačilne nesposobnosti. Glede upravljanja tega tveganja zakon določa, da mora podjetje z viri in naložbami gospodariti tako, da je v vsakem trenutku sposobno izpolniti vse svoje zapadle obveznosti ter temu primerno oblikovati politiko rednega upravljanja z likvidnostnim tveganjem. Podjetje mora tudi poskrbeti za kapitalsko ustreznost oziroma zagotoviti primerno razpoložljivost dolgoročnih virov financiranja glede na obseg in vrste poslov, ki jih opravlja, ter tveganja, ki jim je pri tem izpostavljeno.

ZFPPIPP podjetja napotuje k uporabi **Kodeksa poslovno-finančnih načel**. Kodeks poslovno-finančnih načel je izdal Slovenski inštitut za revizijo in obsega načela investiranja, financiranja, politike in organiziranosti financ, načela plačilne sposobnosti, finančna načela za določene finančne organizacije in načela ob zaključevanju poslovanja. Predstavlja strokovni okvir in opozarja, na kaj moramo biti pozorni pri finančnem poslovanju, ter je zavezujoč za uporabo in upoštevanje profesionalne skrbnosti poslovno-finančne stroke. Značilnost Kodeksa je tudi poudarek na tveganju kot sestavnem delu poslovnih odločitev, kar pa je potrebno upoštevati tudi pri finančnih odločitvah. To se kaže tudi v tem, da je informacijski vidik v vseh poglavjih osrednjega dela Kodeksa razdeljen na informacije o preteklosti ter informacije o prihodnosti in slednje se od prvih razlikujejo ravno v elementih tveganja (Bergant, 1997).

Finančna funkcija je ena izmed osnovnih funkcij podjetja in je ozko povezana z drugimi osnovnimi poslovnimi funkcijami podjetja, saj se vse poslovne odločitve odražajo v finančnih

posledicah. Kodeks med neposredne cilje finančne funkcije med drugim uvršča zagotavljanje likvidnosti in solventnosti podjetja in prispevanje k zmanjševanju tveganja v poslovanju. Podjetja napotuje, kako obvladovati različna tveganja: s skrbno izbiro naložb in razpršitvijo pri tveganju investiranja, z oblikovanjem ustreznih likvidnostnih rezerv pri tveganju plačilne sposobnosti, z nakupom ali prodajo ustreznih finančnih instrumentov za obvladovanje tveganj pri tekočem poslovanju ter za zmanjšanje tveganja financiranja upoštevaje strukture, rokov in vrst naložb in uporabo ustreznih finančnih instrumentov.

3.3 Slovenski računovodski standardi (SRS)

SRS so obvezna pravila o strokovnem ravnanju na področju računovodenja, ki jih oblikuje Slovenski inštitut za revizijo. SRS temeljijo na Zakonu o gospodarskih družbah, dopolnjujejo zakon glede osnovnih pravil in zahtev računovodenja ter ga podrobneje razlagajo in določajo način njegove uporabe. SRS združujejo domačo in mednarodno računovodsko teorijo (predvsem MSRP ter direktive Evropske unije. Prvotni SRS-ji so računovodenje obravnavali bolj celostno, tako za notranje kot zunanje potrebe, prenovljeni SRS-ji pa, podobno kot MSRP, obravnavajo samo pravila finančnega računovodenja in poročanja za zunanje potrebe organizacije. Dopolnjujejo pa jih Pravila skrbnega računovodenja (PSR), ki so bila prej sestavni del SRS.

Zaradi dokaj jasnega predpisanega razmerja med MSRP in nacionalno zakonodajo ter tudi zaradi zelo pogostega in stalnega spreminjanja ter dopolnjevanja MSRP in posledično v preteklosti potrebnega spreminjanja SRS, je Komisija za SRS jasno razmejila razmerja med SRS in MSRP. SRS 2016 so tako samostojni standardi in se neposredno več ne povezujejo z MSRP, čeprav tam kjer Direktiva 2013/34 in ZGD-1 ne določajo drugače, sledijo temeljnemu pravilom računovodenja po MSRP. Nova sistematika SRS prinaša poenostavitev in prijaznejšo uporabo standardov. SRS sledijo ideji poenostavitve računovodenja predvsem za mikro družbe in hkrati želijo poenotiti računovodenje za vse organizacije, ki računovodijo po SRS. Izhajajo iz SRS 2006, vendar so dopolnjeni s teoretičnimi dosežki na področju računovodenja, odpravljajo nekatere pomanjkljivosti in podvajanja ter uvajajo nekatere nove termine. Po vzoru MSRP sta dodana nova standarda, to sta SRS 16, Ugotavljanje in merjenje poštenih vrednosti, in SRS 17, Oslabitev opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih sredstev (Odar, 2015, str. 1–4). SRS določajo zlasti (ZGD-1, 54. člen (7)):

- vsebino in členitev izkaza denarnih tokov in gibanja kapitala;
- pravila o vrednotenju računovodskih postavk;
- pravila o vsebini posameznih postavk v računovodskih izkazih in pojasnilih teh postavk v prilogi k izkazu.

SRS temeljijo na domačem kodeksu računovodskih načel, ta obravnavajo pojmovanje računovodenja, obdelujejo njegove temeljne značilnosti ter so podlaga za računovodske usmeritve v zvezi z vsebino in merjenjem gospodarskih kategorij ter njihovim računovodskim izkazovanjem in pojasnjevanjem. Računovodski standardi pa podrobneje obdelujejo

računovodska načela glede metod zajemanja in obdelovanja računovodskih podatkov ter oblikovanja in predstavljanja računovodskih informacij. SRS ne smejo biti v nasprotju z ZGD-1 in drugimi zakoni, ki urejajo pravila o računovodenju posameznih pravnih oseb, ter s predpisi, izdanimi na njihovi podlagi. Povzemati morajo vsebino Direktive 2013/34/EU in v zasnovi ne smejo biti v nasprotju z MSRP (ZGD-1, 54. člen).

Celotni SRS obsegajo Uvod v SRS in Okvir SRS ter posamezne SRS, ki urejajo gospodarske kategorije (Standard I), standarde zunanjega računovodskega poročanja (Standard II) in standarde posebnosti za organizacije posameznih dejavnosti (Standard III). SRS od 1 do 17 obravnavajo metodiko vsebinskega izkazovanja gospodarskih kategorij, SRS od 20 do 23 metodiko oblikovnega predstavljanja gospodarskih kategorij pri zunanjem računovodskem poročanju, SRS od 30 do 39 pa posebnosti računovodenja za organizacije v posameznih dejavnostih in v primerih, ko niso upoštewane temeljne računovodske predpostavke, na katerih so zasnovani splošni SRS.

Okvir SRS določa temeljne računovodske predpostavke in kakovostne značilnosti računovodenja. Računovodenje mora biti zasnovano tako, da sestavljanje računovodskih izkazov ne povzroča večjih težav, za njihovo sestavljanje in predstavljanje pa je odgovorno poslovodstvo. Pri zunanjem računovodskem poročanju se zahtevata resničnost in poštenost predstavljanja. Temeljni računovodski predpostavki sta upoštevanje nastanka poslovnih dogodkov ter upoštevanje časovne neomejenosti poslovanja in sta enaki kot v MSRP. Omenjam še glavne kakovostne značilnosti računovodskih izkazov in s tem tudi celotnega računovodenja, ki so predvsem razumljivost, ustreznost, zanesljivost in primerljivost.

Za zunanje poročanje so pomembni standardi od 20 do 23, ki predpisujejo oblike računovodskih izkazov za zunanje poslovno poročanje, to je oblike bilance stanja, poslovnega izida, izkaza denarnih tokov in izkaza gibanja kapitala.

Obvezna razkritja, ki jih določajo SRS, lahko razdelimo v razkritja k postavkam bilance stanja, k postavkam izkaza poslovnega izida, k postavkam finančnega izida in izkaza gibanja kapitala (SRS od 20 do 23). Poleg obveznih razkritij, ki jih opredeljuje standard za posamezni izkaz, morajo družbe predstaviti tudi razkritja podatkov in informacij, ki jih zahtevajo standardi za posamezne gospodarske kategorije (SRS 1–17). Prvi člen v delu o razkrivanju postavk v SRS od 1 do 15 je vedno enak in pravi, da morajo podjetja, ki niso zavezana reviziji, razkrivati samo zakonsko določene informacije in podatke, ostala podjetja pa morajo zadostiti zahtevam po razkritjih v skladu s posameznim standardom. Ta razkritja so predpisana za vse pomembne zadeve. Naravo in stopnjo pomembnosti opredeli podjetje v svojih aktih. SRS zahtevajo vrsto razkritij v letnem poročilu glede izpostavljenosti tveganjem, in sicer za računovodsko poročilo. SRS ne obravnavajo izpeljanih finančnih instrumentov in varovanja pred tveganji v posebnem standardu, temveč so omenjeni znotraj standardov, ki obravnavajo posamezne gospodarske kategorije. Tako SRS v delu Razkritij za vsako posamezno vrsto finančnih naložb (SRS 3), terjatev (SRS 5) in dolgov (SRS 9) zahteva razkrivanje informacij o izpostavljenosti različnim

vrstam tveganja in obsegu in vrsti finančnih instrumentov za varovanje pred tveganjem. Pri izpostavljenosti kreditnemu tveganju standarda 3 in 9 zahtevata razkritje vrednosti, ki najbolje prikaže največjo možno izpostavljenost takšnemu tveganju na dan bilance stanja, brez upoštevanja vrednosti katerega koli poročstva, če druge stranke ne bi bile sposobne izpolniti svojih obveznosti, ki izhajajo iz finančnih instrumentov, ter pomembno kopičenje kreditnega zavarovanja.

Vsa razkritja, ki jih zahteva SRS za zunanje poslovno poročanje, se nanašajo na pojasnjevanje računovodskih izkazov in posameznih postavk k računovodskim izkazom. Določa, katere temeljne kazalnike poslovanja naj vsebujejo priloge k letnim računovodskim izkazom pri zunanjem poročanju, vendar je razumljivo, da so kazalniki sestavni del računovodskega proučevanja. Te zahteve vsebinsko vsekakor spadajo v analizo poslovanja podjetja, zato bi jih bilo načeloma bolje obravnavati v poslovnem in ne v računovodskem poročilu podjetja. Vendar podjetja kazalnike večinoma predstavijo v posebnem poglavju in so po navadi le izračunani in slabo pojasnjeni ter niso vsebinsko povezani z opisom poslovanja podjetja, so nerazumljivi in s tem nekoristni uporabnikom letnih poročil (Bergant, 2007, str. 43).

3.4 Mednarodni standardi računovodskega poročanja (MSRP)

Mednarodni standardi računovodskega poročanja (MSRP) so standardi in pojasnila iz področja računovodenja in računovodskega poročanja, ki jih sprejema Upravni odbor za mednarodne računovodske standarde (UOMRS) in so po Uredbi Evropske unije obvezni za vse gospodarske družbe, ki sestavljajo skupinske računovodske izkaze ali imajo vrednostnice (vrednostne papirje), ki kotirajo na kateri koli borzi v Evropski uniji; zajemajo tudi prejšnje Mednarodne računovodske standarde (MRS) in pojasnila Odbora za pojasnjevanje mednarodnih standardov računovodskega poročanja (OPMSRP). Kot nakazuje že njihov naziv, se ne ukvarjajo s celoto računovodenja, temveč le s tistim njegovim delom, s katerim se pojavlja v širši javnosti (pojmovnik RFR).

Izraz mednarodni računovodski standardi (MRS) se lahko uporablja v dveh pomenih, in sicer se uporablja kot sinonim za računovodske standarde, ki jih izdaja UOMRS in se uporabljajo v različnih državah sveta. Njihovo nasprotje pa so nacionalni računovodski standardi, standardi, ki jih sprejme posamezna država, in bi jih lahko imenovali tudi državni računovodski standardi, med katerimi so gotovo najpomembnejši ameriški GAAP. V ožjem pomenu so MRS standardi, ki jih je izdal Svet za mednarodne računovodske standarde (predhodnik UOMRS) do aprila 2001. UOMRS je ob ustanovitvi od predhodnika prevzel do tedaj sprejete MRS in pojasnila Strokovnega odbora za pojasnjevanje (SOP) ter jih skupno poimenoval mednarodni standardi računovodskega poročanja (MSRP).

Od aprila 2001 MSRP sprejema UOMRS in zajemajo:

- mednarodne standarde računovodskega poročanja – MSRP;
- mednarodne računovodske standarde – MRS;

- pojasnila OPMSRP oziroma nekdanjega SOP.

MRS se torej včasih uporabljajo kot sopomenka za MSRP, to je v širšem smislu, včasih pa samo kot del MSRP, torej v ožjem smislu. Za pravilno razumevanje posameznih zahtev v zvezi z računovodskim poročanjem je pomembno ustrezno poimenovanje in smiselna povezava s sobesedilom (Novak, 2007, str. 45–46).

MSRP na področju zunanjega računovodskega poročanja urejajo samo področje računovodskih izkazov, pri čemer so poudarjene informacijske potrebe uporabnikov računovodskih izkazov, tj. uporabnost informacije za sprejemanje gospodarskih odločitev, ki temeljijo na oceni prihodnjih denarnih tokov podjetja (Novak, 2007, str. 64).

Temeljni predpostavki računovodskih izkazov, pripravljenih v skladu z MSRP, sta upoštevanje nastanka poslovnega dogodka in časovna neomejenost delovanja. Glavne štiri kakovostne značilnosti računovodskih izkazov, to je lastnosti, zaradi katerih so informacije za uporabnike koristne, pa so ustreznost, primerljivost, razumljivost in zanesljivost. V okviru navodil ni predstavljene nobene hierarhije med kakovostnimi značilnostmi, vendar se iz njih lahko razbere, da sta glavni ustreznost in zanesljivost in da se vse ostale dejansko nanašajo na njiju (Novak, 2007, str. 66).

Za poročanje v zvezi z razkritji tveganj je pomemben MSRP 7, Finančni instrumenti: razkritja. Cilj standarda je določiti razkritja, ki uporabnikom računovodskih izkazov omogočajo vrednotenje pomena finančnih instrumentov za podjetja, naravo in obseg tveganj, ki izhajajo iz finančnih instrumentov, ter način obvladovanja tovrstnih tveganj v podjetju. MSRP 7 zahteva razkrivanje informacij o pomenu finančnih instrumentov za finančno stanje in uspešnost podjetja, vključno z informacijami o računovodskih usmeritvah, obračunavanju varovanja pred tveganjem (tj. varovanje poštene vrednosti, varovanje denarnih tokov ter varovanje čistih finančnih naložb v enoto v tujini pred tveganjem) ter poštenih vrednostih vseh razredov finančnih sredstev in obveznosti. Podjetje se samo odloči, ali razkritja vključi v računovodske izkaze ali pojasnila, vendar standard podrobneje določa razkritja kategorij finančnih sredstev in finančnih obveznosti iz bilance stanja ter postavke prihodkov, odhodkov, dobička ali izgube iz izkaza poslovnega izida in lastniškega kapitala. V petem delu, Narava in obseg tveganj, ki izhajajo iz finančnih instrumentov, standard zahteva razkritja o naravi in obsegu tveganj, katerim je podjetje izpostavljeno na datum poročanja, in ki izhajajo iz finančnih instrumentov. Podjetja so po MSRP 7 zavezana h kvalitativnim in kvantitativnim razkritjem:

- kvalitativna razkritja: podjetje mora za vsako vrsto tveganja, ki izhaja iz finančnega instrumenta, razkriti izvor tveganja, cilje, usmeritve in postopke upravljanja tveganja, metode za merjenje tveganja ter morebitne spremembe iz predhodnega obdobja;
- kvantitativna razkritja: podjetje mora razkriti podatke o izpostavljenosti vsem vrstam bistvenih tveganj na dan poročanja, in sicer ločeno za kreditno, likvidnostno in tržno tveganje ter koncentracije tveganj (vključno z analizami občutljivosti za vsako tržno tveganje).

Kreditno tveganje MSRP opredeljuje kot tveganje, da bo ena stranka pogodbe, ki ureja finančni instrument, drugi stranki povzročila finančno izgubo zaradi neizpolnitve obveznosti. Za kreditno tveganje standard določa, da mora podjetje ločeno po skupinah finančnih instrumentov razkriti:

- znesek največje izpostavljenosti kreditnemu tveganju na dan poročanja (brez upoštevanja morebitnih izboljšav kreditne kvalitete ali zavarovanja s premoženjem);
- opis zavarovanja s premoženjem (jamstvo) ali drugih izboljšav kreditne kvalitete;
- informacije o kreditni kvaliteti nezapadlih ali neoslabljenih finančnih sredstev;
- knjigovodsko vrednost finančnih sredstev, pri katerih je bil sklenjen nov dogovor, sicer bi že zapadla v plačilo, ali bila oslabljena.

Prav tako mora ločeno po skupinah finančnih instrumentov razkriti analizo finančnih sredstev, ki so prekoračila zapadlost v plačilo, ali so oslabljena. Med dejavnostmi, ki povzročajo kreditno tveganje in posledično največjo izpostavljenost temu tveganju, standard omenja odobritve posojil in terjatve strankam ter vlaganje depozitov pri drugih podjetjih, sklepanje pogodb o izpeljanih finančnih instrumentih, odobritve finančnih garancij in sklenitev obvez iz posojil.

Načela v MSRP 7 dopolnjujejo načela pripoznavanja, merjenja in predstavljanja finančnih sredstev in finančnih obveznosti v MRS 32, Finančni instrumenti: predstavljanje, in MRS 39 Finančni instrumenti: pripoznavanje in merjenje. Standard 32 določa načela za razvrščanje in predstavljanje finančnih instrumentov kot obveznosti ali kapital ter pobotanje finančnih sredstev in obveznosti. Standard opredeljuje finančni instrument kot vsako pogodbo, na podlagi katere nastane finančno sredstvo enega podjetja in finančna obveznost ali kapitalski instrument drugega podjetja. Med temeljne finančne instrumente uvršča terjatve iz poslovanja, obveznosti iz poslovanja in kapitalske instrumente, med izpeljanimi finančnimi instrumenti pa omenja finančne opcije, rokovne pogodbe in terminske posle, zamenjave obrestnih mer in valutne zamenjave. Standard 39 pa postavlja načela pripoznavanja, odpravljanja pripoznavanja in merjenja finančnih sredstev in finančnih obveznosti. Standard v 7. delu podrobneje obravnava varovanje pred tveganjem. Za instrumente varovanja pred tveganjem ter pred tveganjem varovane postavke standard najprej opredeljuje primernost in način določanja le-teh ter v nadaljevanju način obračunavanja (pripoznavanje pobotnih vplivov instrumenta za varovanje pred tveganjem in pred tveganjem varovanih postavk na poslovni izid v istem obdobju) za vse tri vrste varovanja pred tveganjem, ki jih določa ta standard: varovanje poštene vrednosti, varovanje denarnih tokov ter varovanje čiste finančne naložbe v podjetje v tujini.

Z namenom večje uporabnosti, poenostavitve in poenotenja standardov z US GAAP zaradi pomanjkljivosti MRS 39 in tudi posledic gospodarske krize so že pred leti začeli oblikovati nov standard MSRP 9, ki bo v celoti nadomestil MRS 39 in bo stopil v veljavo 1. januarja 2018. Glavne spremembe se nanašajo predvsem na razvrščanje in merjenje finančnih sredstev, njihovo oslabitev in računovodenje varovanja pred tveganji (Hauptman, 2015). Novi standard naj bi odpravil pomanjkljivosti, kot ključni se navajata kompleksnost in usmerjenost k pravilom,

pomembna kritika pa je tudi neustrezno prikazovanje aktivnosti upravljanja s tveganji v računovodskih izkazih. Uporabnikom bo omogočil iz računovodskih izkazov razumeti tveganja ter strategije, s katerimi podjetje ta tveganja obvladuje, na drugi strani pa odpravil težave pripravljalcem zaradi ozkih pravil, ki jih vsebuje trenutni standard, kot so omejitve pri izboru varovanih postavk ali meje učinkovitosti varovanja (Končan, 2013, str. 2–5).

4 ANALIZA POROČANJA O KREDITNEM TVEGANJU V IZBRANIH LETNIH POROČILIH SLOVENSКИH PODJETIJ

4.1 Predstavitev metode in izbora podjetij

Vsa podjetja se pri svojem poslovanju soočajo z različnimi tveganji in za uspešno poslovanje ter sam obstoj podjetja je bistveno, da tveganja zazna ter jih s primerno politiko tudi obvladuje. Obvladovanje kreditnega tveganja oziroma tveganja neizpolnitve obveznosti nasprotne stranke je ena izmed najpomembnejših nalog vsakega podjetja, saj neposredno vpliva na njegovo plačilno sposobnost. Politika obvladovanja se med podjetji razlikuje in je odvisna od več dejavnikov, med njimi igra pomembno vlogo tudi individualni odnos podjetja do tveganj in njihovega obvladovanja ter s tem tudi do poročanja širši javnosti. Pomemben del politike je ustrezno poročanje in za različne interesne skupine letno poročilo predstavlja najpomembnejši vir informacij o finančnem položaju in uspešnosti podjetja.

Cilj analize je, oceniti kakovost poročanja o kreditnih tveganjih v izbranih letnih poročilih slovenskih podjetij. Analiza kakovosti poročanja o kreditnih tveganjih je narejena na podlagi kriterijev za ocenjevanje razkritij o kreditnem tveganju. Pri pripravi in izbiri ocenjevalnih kriterijev sem izhajala iz pridobljenega teoretičnega znanja o obvladovanju tveganj ter letnih poročilih ter se osredotočila izključno na poročanje o kreditnih tveganjih, z namenom celovite ocene kakovosti poročanja o obvladovanju kreditnega tveganja v izbranih podjetjih. Prvi sklop kriterijev se tako nanaša predvsem na razkritja o posameznih elementih politike obvladovanja kreditnega tveganja v opazovanih podjetjih, v drugem sklopu pa sem ocenjevala kvaliteto, obliko in obseg poročanja v poslovnem in računovodskem poročilu. Pri kriterijih številka 8 in 9 sem ocenjevala kakovost poročanja, opazovala sem, ali so razkritja razumljiva, jedrnata ter dovolj poljudno napisana, da tudi različnim uporabnikom omogočajo jasno razumevanje vsebine. Pri kriteriju številka 10 sem ocenjevala oblikovanje letnega poročila z vidika preglednosti in berljivosti, splošnega vtisa, doslednosti in reda v oblikovalskem konceptu, uporabljene tipografije ter slikovnega materiala. Pri zadnjih dveh kriterijih pa sem ocenjevala obseg poročanja z vidika relevantnosti informacij, torej, ali so v poročilih razkrite vse bistvene informacije ter ali so posamezne informacije vsebinsko dovolj bogate. Opazovala sem tako opisna kot vrednostna razkritja. Ker vsa opazovana podjetja že dalj časa računovodijo v skladu z mednarodnimi standardi, obveznih in prostovoljnih razkritij nisem ocenjevala ločeno, temveč sem ocenjevala, ali so podjetja razkrila vse relevantne informacije, torej v obsegu, ki uporabnikom omogoča celovito razumevanje kreditnega tveganja v opazovanem podjetju. Zaradi kompleksnosti in pomembnosti zadnjih dveh kriterijev pri skupni oceni poročanja, sta zadnja dva kriterija ocenjena z več točkami.

V Tabeli 1 so prikazani kriteriji ocenjevanja ter možno število točk (od minimalnega do maksimalnega možnega števila točk) za posamezen ocenjevalni kriterij.

Tabela 1: Metodologija ocenjevanja

	Ocenjevalni kriteriji	Število točk (min–max)
1	Opredelitev cilja/strateške usmeritve obvladovanja kreditnega tveganja	0–2
2	Opredelitev organiziranosti obvladovanja kreditnega tveganja	0–2
3	Opredelitev metodologije zaznavanja in merjenja kreditnega tveganja	0–2
4	Opredelitev procesa obvladovanja kreditnega tveganja	0–2
5	Opredelitev merila oz. omejitev za nasprotno stranko	0–2
6	Navedba ocene izpostavljenosti kreditnemu tveganju	0–2
7	Pojasnila računovodskih usmeritev v zvezi s kreditnim tveganjem	0–2
8	Ocena kakovosti razkritij o kreditnem tveganju v poslovnem poročilu	0–2
9	Ocena kakovosti razkritij o kreditnem tveganju v računovodskem poročilu	0–2
10	Oblika in preglednost poročanja o kreditnem tveganju	0–2
11	Obseg razkritij o kreditnem tveganju v poslovnem poročilu	0–5
12	Obseg razkritij o kreditnem tveganju v računovodskem poročilu	0–5
	Skupno število točk	0–30

Kriteriji od številke 1 do vključno 10 so ocenjeni s točkami od 0 do 2, pri čemer pomeni:

- 0 točk – nezadostno oziroma ni razkritja;
- 1 točka – delno razkritje;
- 2 točki – popolno razkritje.

Kriterija številka 11 in 12, obseg razkritij, sta ocenjena s točkami od 0 do 5, pri čemer pomeni:

- 0 točk – ni razkritja;
- 1 točka – nezadosten obseg;
- 2 točki – zadosten obseg;
- 3 točke – dober obseg;
- 4 točke – zelo dober obseg;
- 5 točk – odličen obseg.

Največje skupno število točk, ki jih lahko dobi ocenjevano letno poročilo, je 30.

Analiza poročanja o kreditnih tveganjih je narejena na vzorcu štirih slovenskih nefinančnih podjetij. Pri izbiri vzorca sem upoštevala dva kriterija, in sicer sem izbirala med nefinančnimi podjetji, ki so bila v preteklosti nagrajena za najboljša letna poročila. V vzorec za analizo razkritij kreditnih tveganj v letnih poročilih za leto 2014 sem tako uvrstila naslednja podjetja: Krka, d. d., Novo mesto (v nadaljevanju Krka), Poslovni sistem Mercator, d. d. (v nadaljevanju Mercator), Gorenje gospodinjski aparati, d. d. (v nadaljevanju Gorenje) in Petrol, Slovenska energetska družba, d. d., Ljubljana (v nadaljevanju Petrol).

Letna poročila podjetij, zajetih v vzorec, sem pridobila na spletni strani Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPES), v spletni aplikaciji Javne objave letnih poročil (JOLP), in jih ocenila po postavljeni metodologiji ocenjevanja. V nadaljevanju prikazujem rezultate ocenjevanja izbranih podjetij s krajšim komentarjem za posamezen kriterij ter skupne ugotovitve analize.

4.2 Predstavitev rezultatov

V nadaljevanju je v Tabeli 2 prikazan rezultat ocenjevanja poročanja o kreditnem tveganju v letnih poročilih za leto 2014, in sicer doseženo število točk za posamezen ocenjevalni kriterij za vsa 4 opazovana podjetja ter skupno število doseženih točk ocenjevanja razkritij o kreditnem tveganju.

Tabela 2: Rezultat ocenjevanja razkritij o kreditnem tveganju v letnih poročilih za leto 2014

	Ocenjevalni kriteriji	Rezultat ocenjevanja			
		Krka	Mercator	Gorenje	Petrol
1	Oprelitev cilja/strateške usmeritve obvladovanja kreditnega tveganja	1	1	2	1
2	Oprelitev organiziranosti obvladovanja kreditnega tveganja	2	2	2	2
3	Oprelitev metodologije zaznavanja in merjenja kreditnega tveganja	1	2	2	2
4	Oprelitev procesa obvladovanja kreditnega tveganja	2	2	2	2
5	Oprelitev merila oz. omejitev za nasprotno stranko	2	1	2	2
6	Navedba ocene izpostavljenosti kreditnemu tveganju	2	1	2	1
7	Pojasnila računovodskih usmeritev v zvezi s kreditnim tveganjem	2	2	2	2
8	Ocena kakovosti razkritij o kreditnem tveganju v poslovnem poročilu	2	2	2	2
9	Ocena kakovosti razkritij o kreditnem tveganju v računovodskem poročilu	2	2	2	2
10	Oblika in preglednost poročanja o kreditnem tveganju v poslovnem poročilu	2	1	2	2
11	Obseg razkritij o kreditnem tveganju v poslovnem poročilu	5	2	5	3
12	Obseg razkritij o kreditnem tveganju v računovodskem poročilu	5	3	4	3
	Skupno število točk	28	21	29	24

V nadaljevanju je predstavljen kratek komentar poročanja in ocenjevanja letnih poročil izbranih podjetij za vseh 12 kriterijev.

1. Opredelitev cilja/strateške usmeritve obvladovanja kreditnega tveganja

Večina opazovanih podjetij je le splošno opisala cilje pri obvladovanju kreditnega tveganja oziroma finančnih tveganj. Podjetja predvsem pri strateških usmeritvah ali pa v poglavju o finančnih tveganjih omenjajo dokaj splošne cilje, kot so zmanjševanje vpliva tveganj na poslovanje, skrb za finančno stabilnost, učinkovitost in uspešnost pri doseganju poslovnih ciljev, ipd. Le Gorenje je v pojasnilu Finančna tveganja in finančni instrumenti (Gorenje, 2015, str. 105) jasno opisalo cilje upravljanja s finančnimi tveganji (doseganje stabilnosti poslovanja in zmanjšanje izpostavljenosti posameznim tveganjem na sprejemljivo raven, povečanje vrednosti skupine, izboljšanje bonitete skupine, zmanjšanje neto finančnih odhodkov skupine in minimiziranje učinkov udejanjanja kritičnih tveganj).

2. Opredelitev organiziranosti obvladovanja kreditnega tveganja

Vsa podjetja so predstavila organiziranost upravljanja s tveganji, Mercator v pojasnilih k računovodskim izkazom, ostali v poslovnem poročilu. V vseh podjetjih tveganja obvladujejo centralizirano in po načelu funkcijskega vodenja (obvladujoča družba usmerja delo istovrstnih funkcij v odvisnih družbah), z izjemo Krke so vsi organizirali posebne službe za obvladovanje tveganj, pri vseh kot podporna funkcija deluje tudi notranja revizija. Najbolj podrobno, nazorno in tudi slikovno je organiziranost in odgovornosti upravljanja predstavilo Gorenje, sledi Mercator, Krka in Petrol pa sta bila pri opisu kratka in jedrnata. Ocenjujem, da so vsa opazovana podjetja zadovoljivo predstavila organiziranost.

3. Opredelitev metodologije zaznavanja in merjenja kreditnega tveganja

Podjetja so predstavila metodologijo zaznavanja in merjenja v poslovnem poročilu, le Mercator v pojasnilih k računovodskim izkazom. Vsa opazovana podjetja uporabljajo register oziroma katalog tveganj, ki ga redno posodablja, vsa poslovna tveganja razvrščajo v različne skupine tveganj, pri vseh med ključna tveganja uvrščajo finančna tveganja, med njimi tudi kreditno tveganje.

Uporabljajo pa različne metode merjenja. Pri Krki register tveganj zajema popis tveganj in kontrolnih aktivnosti ter tako imenovan sistem upravljanja neprekinjenega poslovanja, ki vsebuje scenarije ter rešitve, ki zagotavljajo neprekinjeno poslovanje. V Mercatorju z analizo ocenjujejo vrednost zaznanih tveganj ter z enotnim kriterijem določajo ključna tveganja, kot kriterij uporabljajo vrednost kosmatega denarnega toka iz poslovanja (če ocenjena vrednost tveganja preseže 1 % kriterija, tveganje velja za ključno). V Gorenju in Petrolu uporabljajo podoben model, ki temelji na določanju stopnje verjetnosti tveganja (verjetnost, da se določen dogodek pojavi) in stopnje vplivanja oziroma pomembnosti tveganja (glede na možne posledice), oboje ocenjujejo s 5-stopenjsko lestvico. Glede na oceno tveganja je v katalogu določen tudi scenarij upravljanja s tveganji. Gorenje v pojasnilih tudi konkretno navede, da izpostavljenost

posameznim vrstam finančnih tveganj presojuje na podlagi učinkov na denarne tokove skupine ter neto odhodke financiranja.

Vsa podjetja so bolj ali manj zadovoljivo predstavila metodologijo zaznavanja in merjenja, Gorenje in Petrol sta bila najbolj podrobna, dodala sta tudi grafično ponazoritev, Krka pa je bila pri predstavitvi metodologije merjenja skromna in ocenjujem, da le delno zadovolji kriterij.

4. Opredelitev procesa obvladovanja kreditnega tveganja

Vsa podjetja, razen Mercatorja, so proces obvladovanja kreditnega tveganja opisala v poslovnem poročilu, Mercator pa deloma v poslovnem in deloma v računovodskem poročilu. V vseh podjetjih v procesu kreditne kontrole uporabljajo bolj ali manj podobne ukrepe, kot so spremljanje bonitete kupcev, omejevanje največje izpostavljenosti do posamičnih kupcev, aktivno upravljanje s terjatvami, uporabo instrumentov za zavarovanje plačil, zavarovanje terjatev pri kreditni zavarovalnici, centralizacijo in avtomatizacijo procesov upravljanja s terjatvami, ipd. Ocenjujem, da so vsa podjetja zadovoljivo predstavila postopke obvladovanja kreditnega tveganja.

5. Opredelitev merila oz. omejitev za nasprotno stranko

Krka, Gorenje in Petrol so konkretno navedli merilo za nasprotno stranko, v Krki ocenjujejo boniteto kupcev, katerih prodaja na letni ravni presega vrednost 100.000 EUR, v Gorenju so v proces kreditne kontrole vključeni kupci s stanjem terjatev nad 5.000 EUR, v Petrolu pa individualno obravnavajo kupce s terjatvami nad 250.000 EUR. V Mercatorju za vsako stranko sicer določajo nabavne omejitve, s strankami, ki ne dosegajo kreditne norme, poslujejo le na podlagi predplačila oziroma ob ustreznem zavarovanju, vendar konkretnjših informacij v poročilu ne navedejo.

6. Navedba ocene izpostavljenosti kreditnemu tveganju

Krka in Gorenje sta navedli oceno izpostavljenosti kreditnemu tveganju, in sicer tveganje ocenjujeta kot zmerno, Mercator je kreditno tveganje uvrstil med ključna tveganja, konkretne ocene izpostavljenosti niso predstavili, ocenjujejo pa, da se bo v naslednjem letu povečala, ravno tako Petrol ni navedel ocene izpostavljenosti, navajajo le, da je med finančnimi tveganji kreditno tveganje najpomembnejše.

7. Pojasnila računovodskih usmeritev v zvezi s kreditnim tveganjem

Za vsa opazovana podjetja podajam skupno oceno: v poročilih so sistematično in v skladu z MSRP predstavili računovodske usmeritve za posamezne finančne instrumente, oslabitev finančnih sredstev ter metode določanja poštene vrednosti. Pri vseh opazovanih podjetjih so pojasnila dokaj splošna, na primer pri slabitvah terjatev, ki vsem predstavljajo največje kreditno

tveganje. Le skupina Mercator je za kupce iz naslova Pika kartice konkretno opisala, kako in kdaj se oblikujejo popravki kratkoročnih terjatev, sicer pa nobeno podjetje ni predstavilo konkretnjši pojasnil o slabitvi terjatev, na primer, kdaj se v celoti oslabijo. Kljub temu ocenjujem, da zadovoljujejo kriterij.

8. Ocena kakovosti razkritij o kreditnem tveganju v poslovnem poročilu

Vsa opazovana podjetja so zadovoljila kriterij kakovosti poročanja, vsa poročila so napisana enostavno in razumljivo, Krka izstopa s transparentnostjo in jedrnatostjo, pri Petrolu in Gorenju je sicer dokaj teoretičen opis modela upravljanja, vendar z dodanimi grafičnimi ponazoritvami dovolj nazoren. Na splošno lahko ocenim, da ni nepotrebnih opisov, ter da se posamezna razkritja povezujejo in tvorijo vsebinsko celoto. Pri Mercatorju bi bil lahko prvi del napisan bolj jedrnato, vendar kljub temu ocenjujem, da je kakovost poročanja z vidika postavljenega kriterija dobra, in pri tem ne upoštevam, da so pojasnila z vidika celotne vsebine v poslovnem poročilu skromna.

9. Ocena kakovosti razkritij o kreditnem tveganju v računovodskem poročilu

Krka je tako kot v poslovnem tudi v računovodskem delu letnega poročila prikazala veliko transparentnost, razkritja so jasno in nazorno prikazana, napisana na enostaven in razumljiv način, bralec brez truda dobi informacije o obravnavani problematiki, v tem delu prevladujejo vrednostna razkritja.

Mercatorjeva pojasnila k računovodskim izkazom so napisana razumljivo in v enostavnem jeziku, kljub temu, da bi določene vsebine lahko predstavili bolj kratko in jedrnato, ali pa naredili vsebinske poudarke pri pomembnejši delih, ocenjujem, da je kakovost poročanja v pojasnilih k računovodskim izkazom dobra in zadovoljli kriterij.

Pri Gorenju tudi v tem delu ocenjujem kakovost poročanja kot dobro, razkritja so napisana razumljivo, jasno in dovolj jedrnato, vsebinski poudarki povečujejo preglednost, branje je prijetno.

Pri Petrolu v pojasnilih k računovodskim izkazom prevladujejo tabele z vrednostnimi razkritji, skupaj so predstavili Skupino in obvladujočo družbo. Za boljše razumevanje in jasnost poročanja bi lahko dodali več opisnih razkritij oziroma komentarjev k vrednostnim razkritjem, kljub temu ocenjujem, da zadovoljujejo kriterij.

10. Oblika in preglednost poročanja o kreditnem tveganju

Krka: poročilo je v obeh delih oblikovno všečno in zelo pregledno, lahko berljivo, poglavja so jasno ločena, vključili so tudi tekstovne poudarke bistvenih vsebin. Tabele so vidno označene,

pregledne, dovolj velike in imajo enoten izgled. Oblika je v skladu s transparentnim slogom pisanja, poročilo daje videz urejenosti.

Mercator: analizirani del letnega poročila je v obeh delih napisan preveč monotono, brez kakršnih koli poudarkov bistvenih vsebin, in zato manj pregleden in težje berljiv oziroma ima težjo dostopnost podatkov. Pri tabelah so uporabili enoten izgled, vendar so slabo označene. Ocenjujem, da so podatki zaradi enoličnosti težje dostopni, zaradi skromne uporabe tipografije ne daje vtisa zadostne urejenosti, tudi poglavja in podpoglavja so slabo vidna. Ocenjujem, da oba dela le delno zadovoljujeta kriterij.

Gorenje: poročilo je lepo oblikovano ter pregledno, grafične ponazoritve v poslovnem delu omogočajo hitro in jasno razumevanje vsebine ter tudi prijetnejše branje. Tudi računovodsko poročilo je berljivo in pregledno, tabele so enotnega videza, poglavja in posamezni vsebinski sklopi so jasno in vidno ločeni, celotno poročilo daje vtis urejenosti.

Petrol: poslovno poročilo je lepo oblikovano in dovolj pregledno, grafične ponazoritve popestrijo opise in pripomorejo k jasnejšemu razumevanju in prijetnejšemu branju, poglavja in podpoglavja so vidno označena, tudi opisni del je pregleden, stolpci so primerne širine. Računovodski del poročila je lepo oblikovan, poglavja oziroma posamezne vsebine so jasno ločene, tabele so lepo oblikovane in primerno označene. Petrol je skupaj predstavil pojasnila za skupino in matično podjetje, kar zahteva bolj natančno branje, vendar je vseeno dovolj pregledno in jasno označeno, da bralcu omogoča normalno branje.

11. Obseg razkritij o kreditnem tveganju v poslovnem poročilu

Za Krko ocenjujem, da je obseg razkritij o kreditnih tveganjih v poslovnem poročilu zelo dober, razkrite so vse relevantne informacije, opisna in vrednostna razkritja so uravnotežena. Predstavili so vse elemente politike obvladovanja kreditnega tveganja ter razkrili tudi bistvene informacije o obvladovanju kreditnega tveganja v letu 2014 – navedba deleža kupcev, vključenih v proces kreditne kontrole, razkritja o upravljanju s terjatvami v letu 2014 s predvidevanji za prihodnje leto, navedba deleža zavarovanih terjatev – izpostavili in komentirali so tudi dogajanje na ruskem in ukrajinskem trgu (navedba deleža zavarovanih terjatev na teh trgih, oblike zavarovanja, podaljšanje roka plačil).

Mercator je v poslovnem poročilu predstavil del politike upravljanja s tveganji, opisali so nov sistem spremljanja in zaznavanja tveganj ter predstavili analizo posameznih tveganj. Za kreditno tveganje so navedli opis tveganja, kratko analizo obvladovanja v letu 2014 (ki je splošen opis načina obvladovanja kreditnega tveganja) ter načrtovanih aktivnosti za leto 2015. Pogrešala sem predvsem konkretnejše informacije o upravljanju in obvladovanju terjatev v letu 2014, prav tako v poslovnem poročilu ni vključenih nobenih vrednostih razkritij. Ugotovila sem tudi nedoslednost pri opredelitvi kreditnega tveganja, v poslovnem poročilu pri opisu omenjajo le kupce pravne osebe, v računovodskem poročilu pa tudi imetnike kartice Pika.

Gorenje je v prvem delu dobro predstavilo politiko upravljanja s tveganji, nazorno so prikazali nov sistem celovitega upravljanja s tveganji. Predstavili so tudi zunanje in notranje dogodke, ki so zaznamovali upravljanje s tveganji v letu 2014. Izpostavili so dogodke na ruskem in ukrajinskem trgu, posledice na poslovanje skupine (nižji obseg prodaje, zmanjšanje dobičkonosnosti) ter predstavili ukrepe, ki so jih uporabili za zmanjšanje negativnih učinkov. V nadaljevanju so za kreditna tveganja predstavili konkretne ukrepe in procese obvladovanja tveganj, predvsem politiko upravljanja s terjatvami, način zavarovanja, omejitve za nasprotno stranko, podali oceno tveganja ter navedli delež zavarovanih terjatev. Prevladujejo sicer opisna razkritja, vendar so predstavili tudi pomembnejša vrednostna razkritja glede obvladovanja kreditnega tveganja v letu 2014.

Petrol je v poslovnem poročilu predstavil vse elemente politike upravljanja s tveganji, splošno so opisali dogajanje v letu 2014, ki je vplivalo na poslovna tveganja, v nadaljevanju pa so podrobneje opisali ukrepe za obvladovanje kreditnega tveganja. Poudarili so predvsem aktivnosti in zaostrovanje ukrepov za obvladovanje terjatev, še posebej večjih kupcev. Opisujejo aktivno izterjavo, sistematično spremljanje terjatev, povečanje obsega instrumentov zavarovanja, uporabo enotne računalniške aplikacije za upravljanje s terjatvami, uvedbo organizacijskega in računalniško centraliziranega nadzora nad prejetimi zavarovanji, omenili so tudi trge JV Evrope. Ocenjujejo, da kljub razmeram zadovoljivo obvladujejo kreditno tveganje. Na koncu so na kratko predstavili še dana posojila. V tem delu je dobro predstavljena politika upravljanja s tveganji, prikaz kreditnega tveganja je zgolj opisen, vključili niso nobenih vrednostnih razkritij, pogrešala sem predvsem konkretno predstavitev trenutnega stanja obvladovanja terjatev, primerjavo s preteklim obdobjem in predvidevanja za prihodnje obdobje, zato ocenjujem, da je ta del vsebinsko preskromen.

12. Obseg razkritij o kreditnem tveganju v računovodskem poročilu

Vsa opazovana podjetja so v tem delu prikazala vrednostna razkritja, ki jih zahtevajo standardi, in sicer so predstavila največjo izpostavljenost knjigovodske vrednosti posameznih finančnih sredstev (pri vseh pričakovano prevladujejo terjatve), opis zavarovanja in delež zavarovanih finančnih sredstev ter analizo zapadlosti in prikaz popravkov vrednosti. Pri Krki in Mercatorju so to razkritja za terjatve in dana posojila, pri Gorenju in Petrolu pa za terjatve.

Krka je v pojasnilih ponovila informacije iz poslovnega poročila ter ponovno podrobneje opisno in vrednostno predstavila najpomembnejše kreditno tveganje, to je terjatve do kupcev. Poleg zgoraj opisanih razkritij je prikazala tudi regijsko analizo posojil in terjatev do kupcev (za Slovenijo, različne evropske ter druge trge) in navedla vrednosti terjatev, pri katerih je prišlo do novega dogovora, to je podaljšanega roka plačila, tudi ostala finančna sredstva so transparentno pojasnjena. Obseg razkritij v računovodskem poročilu ocenjujem kot zelo dober, saj je skupina Krka navedla vse bistvene informacije, primerno predstavila vsa finančna sredstva, njihovo kreditno kvaliteto, prikazala regijsko analizo ter zahtevane analize po MSRP 7. Razkritja

uporabnikom omogočajo ovrednotiti obseg in pomen kreditnega tveganja za skupino, razumeti način upravljanja ter oceniti uspešnost obvladovanja kreditnega tveganja.

Mercator je v računovodskem poročilu uvodoma predstavil pregled tveganj in politiko upravljanja s tveganji. Predstavili so cilje, organiziranost, proces upravljanja s tveganji, metodologijo zaznavanja in merjenja ter na kratko in splošno opisali dogajanje v letu 2014. V nadaljevanju so predstavili posamezna tveganja, ki izhajajo iz finančnih instrumentov. Pri opisu kreditnega tveganja so v tem delu izpostavili terjatve do veleprodajnih kupcev in imetnikov Pika kartice, njihovo razpršenost ter v nadaljevanju na kratko predstavili proces kreditne kontrole in ukrepe ob morebitnem povečanju tveganja, ta del razkritij je dokaj opisen in splošen. Pri analizi finančnih sredstev so prikazali podrobnejšo analizo za terjatve in dana posojila, poleg na začetku omenjenih so prikazali tudi geografsko analizo (Slovenija, tujina) ter analizo terjatev in danih posojil glede na vrsto kupcev. Pojasnila k računovodskim izkazom so v primerjavi s poslovnim poročilom obsežnejša in celovitejša, o določenih elementih politike obvladovanja tveganja celo zelo podrobna (organiziranost), glede vrednostnih razkritij pa pripravljena predvsem v skladu z zahtevami MSRP. Obseg razkritij ocenjujem kot dober, za boljšo preglednost in razumljivost bi lahko terjatve in posojila predstavili ločeno, kar narekuje tudi MSRP. Terjatve iz naslova veleprodaje predstavljajo večinski delež terjatev, za boljše razumevanje poslovanja in izpostavljenosti kreditnemu tveganju bi bila zato dobrodošla podrobnejša regijska razčlenitev, tudi sicer bi lahko temu delu namenili malo več pozornosti, na primer komentirali spremembe v deležih glede na vrsto kupcev v primerjavi s predhodnim letom (povečanje deleža terjatev veleprodajnih kupcev za 23 %).

Gorenje je v pojasnilih najprej jasno predstavilo cilje upravljanja s finančnimi tveganji in navedlo metodologijo zaznavanja finančnih tveganj. V nadaljevanju so predstavili kreditno tveganje ter v skladu z mednarodnimi standardi razkrili največjo izpostavljenost kreditnemu tveganju ter komentirali spremembe v deležu terjatev do kupcev v primerjavi s predhodnim letom (aktivnejše upravljanje terjatev), regijsko analizo terjatev do kupcev, analizo po vrstah kupcev ter analizo starosti terjatev in gibanje popravka vrednosti. V nadaljevanju so ponovili pojasnila iz poslovnega poročila oziroma ponovno predstavili značilnosti kupcev, politiko upravljanja s terjatvami, limit v procesu kreditne kontrole, oblike zavarovanja, deleže in obliko zavarovanih terjatev ter primerjavo s predhodnim letom, omenili so tudi usmeritve pri sklepanju izvedenih finančnih instrumentov, v pojasnilih so tudi primerno predstavljena ostala finančna sredstva podjetja. Ocenjujem, da je obseg razkritij v računovodskem delu zelo dober, vsebinsko dovolj bogat oziroma bralcu daje relevantne informacije o kreditnem tveganju v skupini, pogrešala sem le še kakšno pojasnilo glede zavarovanja terjatev v Rusiji in Ukrajini, saj so slednja trga izpostavili v poslovnem poročilu, v pojasnilih pa ju ne omenjajo.

Petrol je v pojasnilih finančnih instrumentov predstavil predvsem vrednostna razkritja v skladu z zahtevami mednarodnih standardov, prikaz največje izpostavljenosti finančnih sredstev ter zahtevane analize kratkoročnih poslovnih terjatev (ločen prikaz za terjatve do kupcev, terjatve za obresti in druge terjatve). Zelo na kratko so komentirali spremembo kratkoročnih poslovnih

terjatev v letu 2014, opisali kupce, navedli terjatev do največjega posamičnega kupca, omenili zaostrovanje pogojev v procesu kreditne kontrole ter prikazali stopnjo obvladovanja terjatev, ki jo merijo preko doseganja kriterijev dni vezave terjatev, na koncu omenjajo še dana posojila, predvsem odvisnim družbam. Tudi ostala finančna sredstva so v posameznih pojasnilih bolj ali manj le vrednostno prikazana, ni pojasnil glede kreditne kvalitete posojil, pri terjatvah sem pogrešala regijsko analizo oziroma vsaj kratko predstavitev ostalih trgov. Zato ocenjujem, da je Petrol v pojasnilih k računovodskim izkazom le delno zadovoljil kriterij glede obsega razkritij.

4.3 Ugotovitve analize

Pri analizi razkritij kreditnih tveganj v letnih poročilih izbranih slovenskih nefinančnih podjetij za leto 2014 sem prišla do skupnih ugotovitev, predstavljenih v nadaljevanju.

Na splošno lahko ocenim, da je poročanje o kreditnih tveganjih v vseh opazovanih podjetjih dobro ali celo zelo dobro. Vsa štiri podjetja so v večini zadovoljila, ali vsaj delno zadovoljila kriterije ocenjevanja, tako glede predstavitve posameznih elementov politike obvladovanja kreditnega tveganja kot tudi obsega, kakovosti in oblike poročanja v letnih poročilih. Opazovana podjetja opravljajo različne osnovne dejavnosti, razlikujejo se tako v politiki obvladovanja tveganj kot tudi v poročanju v letnih poročilih, kljub temu lahko opazimo tudi določene podobnosti pri poročanju o kreditnih tveganjih.

Opazovana podjetja so tveganjem v skladu z ZGD-1 namenila posebno poglavje v poslovnem poročilu. V tem delu prevladujejo predvsem razkritja o politiki prepoznavanja in upravljanja s tveganji, manj prostora pa so namenili predstavitvi konkretnih informacij o obvladovanju kreditnega tveganja oziroma terjatev, ki vsem opazovanim podjetjem predstavlja največje oziroma najpomembnejše kreditno tveganje. Večinoma so bili v poslovnem poročilu vsaj delno predstavljeni vsi elementi politike obvladovanja kreditnega tveganja, najslabše so bili predstavljeni cilji oziroma strateške usmeritve, konkretno jih je predstavilo le eno podjetje, ostali so navajali le splošne usmeritve, ter ocena izpostavljenosti kreditnemu tveganju, ki je bila navedena v dveh primerih. V poslovnem poročilu tako prevladujejo opisna razkritja, večina opazovanih podjetij pa je predstavila tudi nekaj vrednostnih razkritij.

Računovodski del poročila je po pričakovanjih pri vseh opazovanih podjetjih pisan predvsem v skladu z zahtevami standardov. Vsa opazovana podjetja namreč računovodijo v skladu z mednarodnimi standardi, ki pa zelo natančno določajo razkritja v zvezi s finančnimi tveganji. Vsa opazovana podjetja so finančnim instrumentom in kreditnemu tveganju namenila posebno poglavje med pojasnili k računovodskim izkazom. Podjetja so v pojasnilih razkrila zahtevane informacije o izpostavljenosti kreditnemu tveganju, analize finančnih sredstev ter informacije glede zavarovanja finančnih sredstev, tako je v tem delu pri vseh prikazan največji delež vrednostnih razkritij.

Oblika poročanja je pri večini podjetij zelo dobra. Očitno je, da opazovana podjetja pri pripravi letnega poročila veliko pozornost namenjajo tudi oblikovanju. Splošni vtis letnega poročila je pri

večini dober, oblika je skladna z vsebino, jasno je izražen temeljni oblikovalski koncept, poročila so pregledna in uporabniku omogočajo prijetno branje. Tudi kakovost poročanja je pri vseh opazovanih podjetjih zelo dobra, poročila so napisana jasno in razumljivo.

Pri oceni obsega poročanja sta se malo slabše izkazali dve podjetji, dve podjetji pa zelo dobro oziroma odlično. Opažam, da je pri nekaterih podjetjih o določenih vsebinah, predvsem pri predstavitev modelov upravljanja s tveganji, precej teoretičnih in podrobnih opisov, poročanje o določenih vsebinah, predvsem pri konkretnih vrednostnih razkritjih, pa preskromno. Opisna in vrednostna razkritja tako niso vedno uravnovežena. Tudi z vidika prostovoljnih razkritij prevladujejo opisna razkritja, podjetja so bila najbolj podrobna pri predstavitvi politike upravljanja s tveganji, skromna pa glede predvidevanj za prihodnost, še najmanj pa so razkrila o neuspehih ali težavah pri upravljanju s kreditnim tveganjem. Razlike med poročili so opazne tudi pri prostovoljnih vrednostnih razkritjih, predvsem pri pojasnilih o regijskem obvladovanju terjatev, saj vsa opazovana podjetja poslujejo tudi na mednarodnih trgih. Razlike so opazne tudi pri pojasnilih o posojilih, predvsem o kreditni kvaliteti. Zaradi večje transparentnosti in kredibilnosti poročanja bi priporočila, da podjetja v razkritja vključijo tudi takšne informacije, saj so za uporabnika koristne, ker omogočajo ustvariti pravo in dovolj podrobno sliko o kreditnih tveganjih in njihovem obvladovanju v podjetju. Ugotavljam, da nekatera opazovana podjetja veliko lažje poročajo o nevtralnih in splošnih vsebinah, nerada pa razkrivajo konkretne informacije o ciljih, predvidevanjih ali morebitnih težavah in neuspehih pri obvladovanju tveganj.

Namen diplomskega dela je bil analizirati kakovost poročanja o kreditnih tveganjih v izbranih letnih poročilih nefinančnih podjetij. Po opravljeni analizi tako ugotavljam in tudi potrjujem domnevo, da je poročanje o kreditnih tveganjih v opazovanih podjetjih dobro oziroma zelo dobro in bi lahko predstavljalo tudi merilo dobrega poročanja ali vsaj dobro primerjalno izhodišče. Opažam pa tudi, da pri vseh opazovanih podjetjih bolj ali manj še vedno ostaja tudi prostor za izboljšanje poročanja o kreditnih tveganjih.

Izvedena analiza je bila opravljena na vzorcu 4 podjetij, torej z omejenim obsegom, in pridobljenih ugotovitev ne morem posploševati. Kljub temu predvidevam, da so ocenjevana poročila med najboljšimi slovenskimi letnimi poročili, saj sem analizirala poročila velikih podjetij, ki že leta računovodijo v skladu z mednarodnimi standardi, poleg tega so bila v preteklosti za svoja letna poročila nagrajena. Izvedena analiza lahko predstavlja izhodišče za nadaljnje raziskovanje poročanja o kreditnih tveganjih, saj bi z analizo večjega števila podjetij pridobili več primerljivih podatkov. Raziskavo bi lahko razširili na vsa nefinančna podjetja, podjetja v posamezni dejavnosti, možna je tudi mednarodna raziskava, ki bi pokazala kakovost poročanja o kreditnem tveganju slovenskih podjetij v primerjavi z drugimi državami. Opcij je veliko, vendar bi tako obsežna raziskava prekoračila okvir mojega diplomskega dela.

SKLEP

Podjetja se pri svojem poslovanju soočajo z vrsto različnih tveganj, uspešnost poslovnih odločitev oziroma podjetja je odvisna od zaznavanja ter pravočasnega in pravilnega odzivanja nanje. Vsa tveganja pa se vsaj posredno zrcalijo v finančnih tveganjih. Pravočasno prepoznavanje in obvladovanje finančnih tveganj je pogoj, ne samo za uspešno poslovanje, temveč tudi za sam obstoj podjetja, saj se njihov vpliv kaže neposredno v finančni sposobnosti podjetja. Pomemben del celotne poslovne politike podjetja tako predstavlja politika obvladovanja finančnih tveganj kot sestavni del finančne politike podjetja, ki mora jasno opredeliti tveganja, katerim je podjetje izpostavljeno, ter določiti način obvladovanja le-teh.

Kreditno tveganje je eno izmed osnovnih finančnih tveganj ter najstarejša in tudi najpogostejša oblika tveganja. Pogosto uporabljena definicija kreditno tveganje opredeljuje kot možnost nastanka izgube zaradi neizpolnitve pogodbenih obveznosti dolžnika do kreditodajalca. Obvladovanje kreditnega tveganja je tako eden izmed najpomembnejših ukrepov finančne službe, saj neposredno vpliva na njegovo plačilno sposobnost, izpostavljeno pa mu je praktično vsako podjetje. Finančna služba lahko za obvladovanje kreditnega tveganja uporablja različne metode, odvisno od izbrane politike obvladovanja kreditnih tveganj, vendar je med njimi gotovo najpomembnejša sprotno ugotavljanje in spremljanje bonitete poslovnih partnerjev. V praksi se uporabljajo različni kombinirani prijemi, ki poleg učinkovitega bonitetnega informacijskega sistema obsegajo tudi uporabo osnovnih in izvedenih finančnih instrumentov, podjetja se poslužujejo predvsem različnih oblik kreditnih zavarovanj.

Podjetja v zadnjih letnih vedno več pozornosti posvečajo obvladovanju kreditnega tveganja, poleg tega tudi zakonski in drugi predpisi podjetja silijo v obvladovanje finančnih tveganj, vedno večji pa je tudi poudarek po ustrezni komunikaciji z relevantnimi javnostmi. Podjetja lahko z interesnimi skupinami komunicirajo na različne načine, vendar je letno poročilo najpomembnejša in tudi najbolj uveljavljena oblika, preko katere podjetja sporočajo informacije o uspešnosti in finančnem položaju zunanjim uporabnikom. Pri sestavi letnega poročila morajo podjetja upoštevati zakonske določbe ter računovodske standarde in druge predpise, večina podjetij pa poleg obveznih v letna poročila vključuje tudi prostovoljna razkritja, predvsem zaradi večje prepoznavnosti, povečanja transparentnosti in konkurenčne prednosti.

Analiza poročanja v letnih poročilih je pokazala, da je poročanje o kreditnih tveganjih v vseh opazovanih podjetjih na splošno dobro oziroma zelo dobro. Rezultat je pričakovan tudi, ker vsa opazovana podjetja že leta računovodijo v skladu z mednarodnimi računovodskimi standardi, ki dokaj podrobno določajo razkritja, ki uporabnikom računovodskih izkazov omogočajo vrednotenje pomena finančnih instrumentov, naravo in obseg tveganj, ki izhajajo iz njih, ter način obvladovanja teh tveganj v podjetju. Vendar pa analiza kaže tudi, o katerih vsebinah podjetja težje razkrivajo informacije. Vsa podjetja so se dobro izkazala pri obliki in kakovosti poročanja ter tudi pri posameznih, predvsem splošnih vsebinah, na primer pri predstavitvah teoretičnih modelov obvladovanja kreditnih tveganj. Veliko težje pa razkrivajo informacije o

konkretnih ciljih obvladovanja kreditnega tveganja, o problemih, s katerimi se soočajo pri obvladovanju tega tveganja in o predvidevanjih za prihodnja obdobja.

Zaključujem, da je poročanje v opazovanih podjetjih sicer dobro, vendar pa bi bolj ali manj vsa opazovana podjetja lahko še izboljšala svoje poročanje o kreditnih tveganjih v letnih poročilih. Poleg tega je analiza pokazala, da so način, obseg in kakovost poročanja še vedno pretežno pogojeni z zakonskimi zahtevami in računovodskimi standardi, kar tudi pojasnjuje dopolnjevanje in prilagajanje standardov in drugih predpisov poročanja vse bolj spremenljivemu poslovnemu okolju pa tudi zahtevam vlagateljev ter drugih interesnih skupin.

LITERATURA IN VIRI

1. Benčič, N. (2013). *Poročanje o obvladovanju tveganj v farmacevtskih družbah* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
2. Bergant, Ž. (1997). Slovenski Kodeks poslovnofinančnih načel. *Zbornik XI. posvetovanja Društva računovodskih in finančnih delavcev* (str. 165-179). Maribor: Društvo računovodskih in finančnih delavcev Maribor. Najdeno 28.12.2015 na spletnem naslovu <http://www.vsr.si/clanki/KODMRB.pdf>
3. Bergant, Ž. (2007). Analiza poslovanja v okviru letnega poročila družbe glede zahteve zakona o gospodarskih družbah. *Zbornik 13. strokovnega posvetovanja o sodobnih vidikih analize poslovanja in organizacije* (str. 35-52). Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije. Najdeno 18.12.2015 na spletnem naslovu <http://www.vsr.si/clanki/Analiza%20poslovanja%20po%20ZGD.pdf>
4. Berk Skok, A. (2010). *Obvladovanje finančnega tveganja: razlogi, učinki in prihodnje potrebe*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta v Ljubljani.
5. Berk Skok, A., Peterlin, J., & Ribarič, P. (2005). *Obvladovanje tveganja*. Ljubljana: GV Založba.
6. Brigham Eugene F., & Daves Phillip R. (2004). *Intermediate Financial Management*. (8th ed.). Fort Worth, (Texas): South-Western/Thomson.
7. COSO. (2004). *Enterprise Risk Management – Integrated Framework*. Najdeno 02.12.2015 na spletnem naslovu http://www.coso.org/Publications/ERM/COSO_ERM_ExecutiveSummary.pdf
8. Deloitte. (2013). *The Risk Intelligent Enterprise, ERM done right*. Najdeno 19.11.2015 na spletnem naslovu <http://www2.deloitte.com/si/sl/pages/governance-risk-and-compliance/articles/risk-intelligent-enterprise.html>
9. Dimovski, V., & Gregorič, A. (2000). *Temelji bančništva*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
10. Evropska komisija. (2014, 30. oktober). *Splošna ocena gospodarskih posledic zahtev o razkritju po državah iz člena 89 Direktive 2013/36/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013*. Poročilo komisije Evropskemu parlamentu in Svetu. Bruselj: Evropska komisija, 2014. Najdeno 16.02.2016 na spletnem naslovu [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com\(2014\)0676_/com_com\(2014\)0676_sl.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com(2014)0676_/com_com(2014)0676_sl.pdf)
11. Finančni inštrument. (b.l). V *Finančnem slovarju*. Najdeno 25.11.2015 na spletnem naslovu <http://www.financnislovar.com/definicije/financni-instrument.html>
12. Finančno tveganje. (b.l.) V *Finančnem slovarju*. Najdeno 23.11.2015 na spletnem naslovu <http://www.financnislovar.com/definicije/financno-tveganje.html>
13. Fink, M. (2009). *Analiza razkritij tveganj v letnih poročilih slovenskih nefinančnih podjetij* (magistrsko delo). Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta. Najdeno 02.12.2015 na spletnem naslovu <http://old.epf.uni-mb.si/ediplome/pdfs/fink-mojca-mag.pdf>

14. Gorenje gospodinjski aparati, d.d. (2015). Letno poročilo podjetja Gorenje gospodinjski aparati, d.d. Velenje: Gorenje gospodinjski aparati, d.d. Najdeno na 02.01.2016 na spletnem naslovu <http://www.ajpes.si/jolp/>
15. Hauptman, M. (2015, 7. julij). Priprave na novi standard MSRP9 so se začele. *Finance*. Najdeno 07.12.2015 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/8824682/Priprave-na-novi-standard-MSRP-9-so-se-za%C4%8Dele?metered=yes&sid=443970803>
16. Horvat, T. (2000). *Priprava letnega poročila za komuniciranje z interesnimi skupinami*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
17. Horvat, T. (2002). *Kritična analiza razkritij v letnih poročilih slovenskih podjetij* (doktorska disertacija). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
18. IASB. (2009). *Management Commentary, Exposure Draft ED/2009/6*. Najdeno 15.12.2015 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/search/Pages/results.aspx?k=Management%20Commentary%2C%20Exposure%20Draft%20ED>
19. Jus, M. (2010). *Bančne garancije in sorodni instrumenti financiranja trgovine*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
20. Kavčič, S. (2011). *Računovodstvo za odločanje*. Celje: Fakulteta za komercialne in poslovne vede.
21. Končan, J. (2013). *Analiza sprememb računovodenja varovanj pred tveganji po uvedbi MSRP 9* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
22. Kreditno tveganje. (b.l.) V *Finančnem slovarju*. Najdeno 23.11.2015 na spletnem naslovu <http://www.financnislovar.com/definicije/kreditno-tveganje.html>
23. Krka, d.d., Novo mesto. (2015). Letno poročilo podjetja Krka, d.d., Novo mesto. Novo mesto: Krka, d.d., Novo mesto. Najdeno 02.01.2016 na spletnem naslovu <http://www.ajpes.si/jolp/>
24. Mednarodni standardi računovodskega poročanja, MSRP. (b.l.) V *pojmovniku zveze RFR*. Najdeno 18.12.2015 na spletnem naslovu <http://www.zvezarfr.si/pripomocki/slovar?q=MSRP>
25. Mednarodni standard računovodskega poročanja MSRP 7 – Finančni instrumenti: razkritja. (2009). Najdeno 10.12.2015 na spletnem naslovu <http://www.racunovodja.com/clanki.asp?clanek=3052>
26. Mednarodni računovodski standard MRS 32 – Finančni instrumenti : predstavljanje. (2009). Najdeno 10.12.2015 na spletnem naslovu http://www.racunovodja.com/clanki.asp?clanek=2833/MEDNARODNI_RA%C8UNOVODSKI_STANDARD_MRS_32_-_Finan%E8ni_instrumenti:_predstavljanje
27. Mednarodni računovodski standard MRS 39 – Finančni instrumenti: pripoznavanje in merjenje. (2009). Najdeno 10.12.2015 na spletnem naslovu http://www.racunovodja.com/clanki.asp?clanek=2859/MEDNARODNI_RA%C8UNOVODSKI_STANDARD_MRS_39_-Finan%E8ni_instrumenti:_pripoznavanje_in_merjenje
28. Meijer, M. (2011). *Risk disclosures in annual reports of Dutch listed companies during the years 2005-2008* (magistrsko delo). Delden: University of Twente. Najdeno 14.12.2015 na spletnem naslovu http://essay.utwente.nl/61150/1/MSc_M_Meijer.pdf

29. Novak, A. (2007). *Vrednotenje gospodarskih kategorij pri zunanjem računovodskem poročanju*. Koper: Univerza na Primorskem.
30. Odar, M. (2011). Računovodsko poročanje za leto 2011. *Revija Iks*, XXXIX(1-2), str. 12-16.
31. Odar, M. (2015, 13. julij). Zadeva: SRS 2016. Najdeno 05.01.2016 na spletnem naslovu <http://www.si-revizija.si/sites/default/files/aktualno/srs-2016-mgrt-mf.pdf>
32. Peterlin, J. (2001). Finančna tveganja, tudi v evropskem okolju. *Management v evropskem okolju: zbornik 1. strokovnega posveta Visoke šole za management v Kopru* (str. 199-214). Koper : Visoka šola za management. Najdeno 25.11.2015 na spletnem naslovu www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/961-6268-64-3/199-214.pdf
33. Peterlin, J. (2005). *Obvladovanje finančnih tveganj*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
34. Peterlin, J. (2008, 9. september). Načrtovanje tveganj – da ali ne ? *Finance*. Najdeno 04.12.2015 na spletnem naslovu <http://smartfin.si/clanki/304-nacrtovanje-tveganj-da-ali-ne>
35. Peterlin, J. (2010, 10. November). Kaj nas zavezuje in kaj nam koristi pri razkrivanju tveganj? *Finance*. Najdeno 11.12.2015 na spletnem naslovu <http://smartfin.si/clanki/283-kaj-nas-zavezuje-in-kaj-nam-koristi-pri-razkrivanju-tveganj>
36. Poslovni sistem Mercator, d.d. (2015). Letno poročilo podjetja Poslovni sistem Mercator, d.d. Ljubljana: Poslovni sistem Mercator, d.d. Najdeno 02.01.2016 na spletnem naslovu <http://www.ajpes.si/jolp/>
37. Robnik, L. (2010). Načrtovanje in obvladovanje izkaza denarnih tokov. *Mednarodno inovativno poslovanje*, 2(1). Najdeno 1.12.2015 na spletnem naslovu [http://journal.doba.si/letnik_2_\(2010\)_st_1?aid=378&m=1](http://journal.doba.si/letnik_2_(2010)_st_1?aid=378&m=1)
38. Rogač, J., & Mlinarič, F. (2014). Cena obvladovanja kreditnega tveganja. *Naše gospodarstvo*, 60(1-2), str. 81-88. Najdeno 07.12.2015 na spletnem naslovu <http://www.ng-epf.si/index.php/ngoe/article/download/84/81>
39. Slovenska izvozna in razvojna banka, d.d., Ljubljana. (b.l.). *Riziki*. Najdeno 09.12.2015 na spletnem naslovu <http://www.sid.si/Zavarovanje/Zavarovanje-izvoznih-kreditov/Riziki>
40. Slovenski inštitut za revizijo. (1997). *Kodeks poslovnofinančnih načel*. Najdeno 15.12.2015 na spletnem naslovu http://www.si-revizija.si/sites/default/files/fin-kodeks_posfin_nacel-celotno.pdf
41. Slovenski računovodski standardi. (2016). *Uradni list RS* št. 95/2015.
42. Smithson, W. Charles. (1998). *Managing Financial Risk – A Guide to Derivative Products, Financial Engineering and Value Maximization*. New York: McGraw-Hill Companies.
43. Turk, I., Kavčič, S., Kokotec-Novak, M., Koželj, S., & Odar, M. (2004). *Finančno računovodstvo*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
44. Tveganje. (b.l.) V *Finančnem slovarju*. Najdeno 23.11.2015 na spletnem naslovu <http://www.financnislovar.com/definicije/tveganje.html>

45. Vežjak, B. (2008). Razkritja k bilanci stanja in izkazu poslovnega izida v letnih poročilih 2007 po SRS za podjetja, zavezana k reviziji. *Revija Iks*, XXXV (1-2), str. 150-163.
46. Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju. *Uradni list RS* št. 13/2014-UPB8.
47. Zakon o gospodarskih družbah. *Uradni list RS* št. 65/2009-UPB3, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 - odl. US, 82/13, 55/15.

PRILOGA

PRILOGA : Seznam kratic

AJPES – Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve

COSO – angl. *The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission* (Odbor podpornih organizacij Treadway komisije)

GAAP – angl. *Generally Accepted Accounting Principles* (splošno sprejeta računovodska načela)

IASB – angl. *International Accounting Standards Board* (Odbor za mednarodne računovodske standarde)

JOLP – Javna objava letnih poročil

MRS – Mednarodni računovodski standardi

MSRP – Mednarodni standardi računovodskega poročanja

OPMSRP – Odbor za pojasnjevanje mednarodnih standardov računovodskega poročanja

PSR – Pravila skrbnega računovodenja

SID – Slovenska izvozna družba, d. d., Ljubljana (Slovenska izvozna in razvojna banka)

SOP – Strokovni odbor za pojasnjevanje

SRS – Slovenski računovodski standardi

UOMRS – Upravni odbor za mednarodne računovodske standarde

ZFPPIPP – Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju

ZGD-1 – Zakon o gospodarskih družbah